

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1073

10. STUDENOGA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Susret udruga u Beogradu

O protokolu i natjecajima

SADRŽAJ

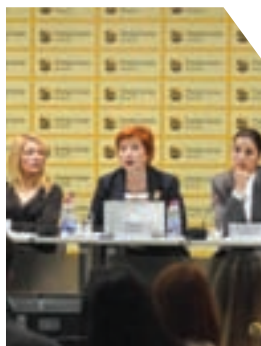
6

Izbori 2023.
**Početak kampanje i
proglašavanja lista**

10

Srbija i Europska unija (IX.)
**Preporuke Nacionalnog
konventa o EU za 2023.**

12

Prof. dr. sc. Sanja Vulić,
jezikoslovka, dijalektologinja
i filologinja
**Njegovati hrvatski
jezik unutar obitelji**

16

»Godine novog preporoda«:
175 godina od rođenja Ivana
Jessee Kujundžića (1848. – 1903.)
**Franjevac, profesor
i spisatelj**

22

Učenička zadruga
OŠ Matija Gubec u Tavankutu
**Uz pomoć zadruga do
većeg samopouzdanja
i profesionalnog
usmjerenja**

30

DRIM fest u Subotici
**Kulturni amaterizam
bez granica**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mira Tumbas (predsjednica), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Teorijski i praktično

O tome kako birači odlučuju kome dati svoj glas na izborima postoje brojne teorije, istraživanja i modeli. Smatra se jednom od najobrađivanijih tema u političkim znanostima, ali usprkos tome i dalje nema jedinstvenog odgovora na to pitanje. Odgovor ovisi o mnogim faktorima, a neki autori kao najvažnije izdvajaju zemlju u kojoj se događaju izbori, trenutak u kojem se događaju izbori i same birače. U našem slučaju zemlja je Srbija, trenutak kompleksan (međunarodni i unutarnji), a birači, kako kažu, podijeljeni.

Vratimo se na različite teorije i modele ponašanja birača. Prva je teorija po kojoj se birači opredjeljuju zbog stranačke identifikacije koja počinje već u obitelji, takoreći od malih nogu, razvija se zatim članstvom u skupinama koje razmišljaju slično kao i oni i potvrđuje redovitim odlaskom na birališta i glasanjem za uvijek istu stranku. Ova je teorija nastala u SAD-u pa sljedstveno tome glasači sebe doživljavaju kao republikance ili demokrate. U našem slučaju bi to bilo da sebe doživljavaju kao radikale, naprednjake, demokrate, ligaše, ljevičare, desničare itd. Ovu bi teoriju teško bilo primijeniti na najmlađe stranke kod nas, jer niti postoje dovoljno dugo, a i imena su im toliko kreativna da su većinom teška za identifikaciju ovakve vrste.

Druga je teorija nastala u Europi, gdje se glasanje smatralo izrazom lojalnosti nekoj skupini a ne stranci, a glasanjem se potvrđivala nečija identifikacija s određenom religijom, klasom ili etničkom skupinom. Birači u ovom slučaju sebe doživljavaju kao srednju ili radničku klasu, katolike ili pravoslavce recimo, pripadnike ove ili one nacionalne zajednice – Srbe, Hrvate, Mađare, Bošnjake pa se u skladu s time i opredjeljuju i glasanjem potvrđuju svoju socijalnu identifikaciju. Stranke ovoga tipa obično nose predznak pripadnosti toj skupini pa u ovu grupu spadaju stranke s klasnim, nacionalnim predznakom pa i stranke umirovljenika i slične. I u jednom i u drugom slučaju izbor na osnovu društvene ili stranačke identifikacije i nije u pravom smislu izbor, navodi se u literaturi, već je više refleks, usađena navika, a karakterističan je za stabilna i apolitična društva.

Međutim, kako su društva postajala sve dinamičnija i političnija mijenjale su se i navike i ponašanje birača kao i teorije i modeli.

Od početka šezdesetih godina prošlog stoljeća, uočio se trend slabljenja stranačke vezanosti i lojalnosti. Birači su se, uočilo se, razočarali u velike stranke, a došlo je i do slabljenja identifikacije s klasom i nacijom. Sve je bio veći utjecaj televizije, koja je utjecala s jedne strane na orijentaciju na probleme a ne na stranke, a s druge strane na sve veći značaj imidža stranke, a osobito njihovih lidera. Umjesto pripadnosti i lojalnosti, faktori utjecaja na ponašanje birača postali su politička pitanja, ekonomija, lideri i imidž lidera. Po ovoj teoriji birači reagiraju na uspješnost vlade u rješavanju problema i pitanja koja interesiraju glasača. Umjesto lojalnih glasača privrženih svojoj zajednici ili stranci, oni sada postaju ocjenjivači vladine uspješnosti, pa ako su zadovoljni glasaju za stare, a ako nisu za neke nove stranke i lidere. Birači se po ovoj teoriji prilikom izbora vode pitanjem usmjerenim prema vladajućima: »što ste u posljednje vrijeme uradili za mene (i za zemlju)?«. Pri tome odgovoriti na ovo pitanje postaje najlakše kroz različite podatke kao što su visina nezaposlenosti ili inflacije na primjer, visina BDP-a, kilometri cesta, broj novoizgrađenih tvornica itd. Birači sada više ne glasaju po navici već procjenjuju i ocjenjuju – nagrađuju uspješne i kažnjavaju neuspješne vlade. Drugim riječima: birači donose odluku na temelju ocjene konkretnih rezultata koje postižu određene stranke, a promjene postaju pravilo.

Izbori su raspisani, kampanja je u tijeku. Vrijeme je razmišljanja kome dati svoj glas. Možemo glasati po navici, a možemo i projenjavati i ocjenjivati, nagrađivati i kažnjavati. Teorijski, ali i praktično. Na nama je.

J. D.

Žigmanov: Početak komemoriranja ubijenih Hrvata u progonima 1990-ih

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini ističe kako se Hrvati u Vojvodini 2. studenoga, na Dušni dan, sjećaju svojim mrtvih vjernih, među kojima i »onih koji su u razdoblju od 1991. do 1995. iz naših zajednica nasilno otrgnuti, te su, u sustavnoj kampanji zastrašivanja i protjerivanja, čiji je cilj bio da Hrvata ne bude, napose u Srijemu i jugozapadnoj Bačkoj, ubijeni ili, kako se službeno vodi, 'nestali'«.

Dodaje se i kako se DSHV desetljećima bori da žrtve iz toga vremena koje je hrvatska zajednica, bez ikakvoga povoda, morala pretrpjeti, ne izbljede, da ne ostanu nepoznate ili bezimene.

»Tako što činimo jer se držimo uvjerenja da je iskazivanje pijeteta nevinim žrtvama pravo i obveza nas živih, gesta utjehe za obitelji te važna civilizacijska poruka o neponovljivosti zločina. Komemorativne prakse, ipak, iz različitih razloga, kada su u pitanju žrtve Hrvata iz Srijema i jugozapadne Bačke podnesene prije 30 godina, do sada nisu postojale«, navodi se u priopćenju.

Predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** je stoga 2. studenoga posjetio groblje u Kukujevcima i položio kod središnjeg križa bijeli cvijet, simbol poštovanja i sjećanja na nevino stradale Hrvate, žrtve iz ovoga razdoblja, i pomolio se za njih.

»Za **Matu Abjanovića, Ivicu Abjanovića, Krešimira Hercega, Živana Marušića, Franju Matijevića, Jozu Matijevića, Anu Matijević, Mijata Štefanca, Stevana**

Guština, Stevana Koršlaka, Ivana Janičeka, Mariju Tomić, Agicu Oskomić, Nikolu Oskomića, Mariju Purić, Ivana Valovića, Petra Rukavinu, Živka Litrića, Stevana Đurkova, čije su sudbine makar djelomice poznate, i za druge, o čijem 'nestanku' postoje samo oskudne informacije. Učinio je to u kršćanskoj nadi, ali i vjerujući da će društvo u Srbiji prepoznati zajedničku potrebu za sjećanjem na ubijene Hrvate, te da će ovo biti prvi korak u uređenju memorijalnih mjesta i uvođenju redovitih komemorativnih praksi u vremenu koje je pred nama. Također, iskazao je uvjerenje da oni koji su za protjerivanje Hrvata pravomoćno osuđeni ne bi smjeli biti aktivni dionici političkog života u Srbiji danas«, zaključuje se u priopćenju.

H. R.

Ministar Selaković u posjetu SPP-u u Novom Pazaru

Predsjednik Stranke pravde i pomirenja **Usame Zukorlić** sa svojom delegacijom održao je u utorak sastanak s ministrom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja u Vladi Srbije **Nikolom Selakovićem** u prostorijama centrale stranke u Novom Pazaru. Ministar Selaković je u posjetu ovom gradu bio kao specijalni predstavnik predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića**.

Sastanku su prisustvovali visoki državni dužnosnici, uključujući ministra za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislava Žigmanova**, ministra za ravnomjerni regionalni razvoj **Edina Đerleka**, državnog tajnika **Krste Janjuševića**, državnog tajnika **Miomira Đorđevića**, kao i državnog tajnika **Rejhana Kurtovića**, te narodne zastupnike **Miliju Miletića** i **Batu Vasiljevića**.

»Posjet je dobio poseban značaj, jer se poklapa s drugom godišnjicom smrti akademika i bivšeg muftije **Muamera Zukorlića**, čija se historijska uloga i naslijeđe u društvu još uvijek duboko osjećaju«, navodi se na portalu ove stranke.

Europska komisija objavila izvještaj o Srbiji

Europska komisija objavila je u srijedu godišnji paket proširenja, a dio paketa je i godišnji izvještaj o Srbiji za 2023. godinu u kojem se analizira koliko je Srbija napredovala na svom europskom putu.

Godišnji izvještaj EK je najvažniji dokument za svaku zemlju koja teži članstvu u Europskoj uniji i predstavlja sliku stanja u svim ključnim poljima gdje je napredak neophodan za pristupni proces.

Europski komesar za proširenje i susjedsku politiku **Olivér Várhelyi** predstavio je u Bruxellesu i novi Plan rasta za zapadni Balkan, u vrijednosti od šest milijardi eura, kojim se dodatno podržava i ubrzava integracija u EU državama regije koje dobro napreduju na europskom putu.

U novom Izvještaju Europska komisija je konstatala napredak Srbije u područjima pravosuđa i medija, kao i da je došlo do napretka i u ocjeni o usklađivanju s vanjskom politikom EU.

Reagiranje predsjednika DSHV-a Tomislava Žigmanova

Savez Vučićevih naprednjaka i Šešeljevih radikala brine Hrvate

Savez vladajuće stranke u Srbiji i radikala koje vodi osuđeni ratni zločinac **Vojislav Šešelj** zabrinjava građane Srbije hrvatske nacionalnosti, izjavio je ministar za ljudska i manjinska prava u Vladi Srbije **Tomislav Žigmanov** za Radio Slobodna Evropa (RSE).

Žigmanov, koji je predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, reagirao je na najavu zajedničkog nastupa Srpske radikalne stranke (SRS) predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića** i Šešeljeve Srpske napredne stranke (SNS).

On je rekao da je u »liberalnim demokracijama svima dopušteno slobodno nastupiti na izborima osim onima koji nisu u kontekstu legalnosti isključeni«, ali da savez SNS i SRS izaziva zabrinutost kod građana hrvatske nacionalnosti.

»Jeste činjenica da je na čelu te stranke (SRS) osoba koja je pravosnažnom odlukom suda u Hagu osuđena za zločine nad Hrvatima i po svim zakonima u Srbiji ne bi smje-

la biti aktivna u političkom životu«, navodi Žigmanov. On je dodao da misli da to »ne bi bilo dobro kada je u pitanju demokracija i budućnost Srbije«.

Nekada bliski suradnici unutar ultranacionalističke SRS razmijenili su teške riječi nakon što su aktualni predsjednik Srbije Aleksandar Vučić i njegov prethodnik na tom mjestu **Tomislav Nikolić** napustili stranku svog političkog mentora Vojislava Šešelja, koji je osuđeni ratni zločinac.

U međuvremenu su ublažili retoriku i najavili koaliciju na beogradskim i lokalnim izborima 17. prosinca, dok će na parlamentarnim nastupati samostalno.

Prvi je tu informaciju priopćio Vojislav Šešelj na privatnoj televiziji *Hepi*.

»Naše razlike postoje na republičkom nivou i tamo ćemo imati odvojene liste i posebno idemo na izbore«, rekao je 1. studenog lider radikala koji je osuđen pred Haškim tribunalom zbog ratnih zločina nad hrvatskim stanovništvom u vojvođanskom selu Hrtkovci.

Nešto kasnije istog dana oglasio se i Vučić, rekavši da Srpska napredna stranka (SNS) neće »formirati vladu« sa Srpskom radikalnom strankom, zbog razlika u programima.

DSHV: Prikupljanje potpisa za koalicijsku listu

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini prikupljao je prošlog tjedna potpise podrške za koalicijsku listu na kojoj izlaze na parlamentarne izbore »Usame Zukorlić – Ujedinjeni za pravdu – Stranka pravde i pomirenja – Bošnjaci Sandžaka – Tomislav Žigmanov – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini«. Potpisi su se prikupljali u mjesnim odborima stranke u Beogradu, Subotici, Baču, Sonti, Petrovaradinu i drugim mjestima.

Izbori 2023.

Početak kampanje i proglašavanja lista

Za prvih tjedan dana od kada su raspisani izbori u Srbiji Republička izborna komisija je proglasila šest izbornih lista za izbore za Narodnu skupštinu * Proeurop-ska oporba ujedinjena u koaliciji Srbija protiv nasilja, desnica u više kolona * DSHV u koaliciji sa Strankom pravde i pomirenja na listi kandidata »Usame Zukorlić – Ujedinjeni za pravdu – Stranka pravde i pomirenja – Bošnjaci Sandžaka, Tomislav Žigmanov – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini«

Za prvih tjedan dana od kada su raspisani izbori u Srbiji Republička izborna komisija (RIK) je proglasila šest izbornih lista za izbore za Narodnu skupštinu: »Aleksandar Vučić – Srbija ne sme da stane«, koalicije SPS-JS-ZS »Ivica Dačić premijer Srbije«; »Dr Vojislav Šešelj – Srpska radikalna stranka«; izbornu listu koalicije Srpskog pokreta Dveri i Srpske stranke Zavetnici »Nacionalno okupljanje – državotvorna snaga«; listu »Dr Miloš Jovanović – Nada za Srbiju – Srpska koalicija NADA – Nacionalno demokratska alternativa – Nova Demokratska stranka Srbije (Novi DSS) – Pokret obnove Kraljevine Srbije (POKS) – Vojislav Mihailović« i izbornu listu Saveza vojvođanskih Mađara pod nazivom »Savez vojvođanskih Mađara – za našeg predsjednika, za našu zajednicu, za budućnost«. Redoslijed proglašenja značiće i redoslijed izborne liste na glasačkom listiću koji će se naći pred građanima 17. prosinca.

Ostale stranke i koalicije u procesu su sakupljanja potpisa. Izborne liste mogu se podnijeti do 26. studenoga, a da bi izborna lista na parlamentarnim izborima bila proglašena potrebno je prikupiti 10.000 ovjerenih potpisa građana koji podržavaju listu, dok manjinske stranke trebaju prikupiti 5.000 potpisa.

DSHV u koaliciji sa SPP

I Demokratski savez Hrvata u Vojvodini prikuplja potpise u mjestima gdje žive Hrvati. Naime, Predsjedništvo ove stranke je na svojoj sjednici održanoj 5. listopada u Subotici, jednoglasno usvojilo prijedlog da DSHV izađe na izvanredne izbore za zastupnike u Narodnoj skupštini Srbije u koaliciji sa Strankom pravde i pomirenja na listi kandidata »Usame Zukorlić – Ujedinjeni za pravdu – Stranka pravde i pomirenja – Bošnjaci Sandžaka, Tomislav Žigmanov – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini«. Usvojen je i popis kandidata DSHV-a koji će se nalaziti na kandidacijskoj listi ove koalicije, navodi se na Facebook stranici ove stranke.

Podsjetimo, predsjednici ove dvije stranke, **Zukorlić i Žigmanov**, potpisali su 18. listopada u Beogradu »izjavu o suradnji dvije nacionalnomanjinske stranke« radi »usuglašenog djelovanja« i »razvijanja uzajamne podrške« u pitanjima od zajedničkog interesa. U izjavi su naveli kako Srbiju razumiju kao državu utemeljenu na načelima demokracije, vladavine prava, pravednosti i lojalnosti njezinih građana, kao i da »jedan značajan broj njezinih građana čine pripadnici nevećinskog naroda, koji također žele s punim pravom ostvariti svoju ravnopravnost i jednakost«. Dalje se navodi kako ostvarenje spomenutoga pretpostavlja jednaku i ravnomjernu ekonomsku, infrastrukturnu i komunalnu razvijenost svih prostora, osobito onih na kojima žive pripadnici nevećinskog naroda te da je »posebno važno voditi računa o dosljednoj primjeni manjinskih prava u području obrazovanja, kulture, informiranja, službene uporabe jezika i pisma te razmjernosti zastupljenosti pripadnika nacionalnih zajednica u tzv. javnom sektoru«.

Također se navodi i da »kulture sjećanja koje se ostvaruju moraju biti osjetljive i na nevine žrtve i stradanja Hrvata i Bošnjaka na teritoriju Srbije, što treba pratiti razvoj njihovih komemorativnih praksi«.

Na koncu se ističe »da će demokracija u Srbiji imati deficite ako u predstavničkim tijelima i izvršnim dijelovima vlasti ne budu zastupljeni i predstavnici političkih stranaka nacionalnih zajednica«.

Također je i na Radnoj skupštini DSHV-a, održanoj 28. listopada, predsjednik stranke najavio formiranje koalicije rekavši kako se intenzivno vode razgovori s nekoliko političkih stranaka bošnjačke, bugarske, rumunjske i slovačke nacionalne zajednice te je dodao kako će odluku o koaliciji donijeti najviša tijela stranke.

Ljevica ujedinjena, desnica u tri kolone

Izbori se održavaju u godini u kojoj su se dogodila dva masovna ubojstva u samo dva dana, u kojima su stradala djeca u osnovnoj školi u Beogradu i mladi ljudi u Mladenovcu, poslije čega su započeli masovni i višemjesečni prosvjedi u Beogradu i drugim gradovima pod nazivom »Srbija protiv nasilja«.

»Srbija protiv nasilja« je i naziv liste s kojom na izbore izlazi ujedinjena proeuropska oporba, stranke i pokreti koji su predvodili građanske prosvjede. Listu čine Demokratska stranka, Ekološki ustanak, Zeleno levi front, Zajedno, Narodni pokret Srbije, Novo lice Srbije, Pokret slobodnih građana, Rumunjska partija, Stranka slobode i pravde i Srbija centar i ima dva nositelja – **Miroslava Aleksića i Mariniku Tepić**.

Socijaldemokratska stranka (SDS), na čijem je čelu **Boris Tadić**, Dosta je bilo (DJB) **Saše Radulovića** i pokret »Otebe bebe« najavili su odvojeni zajednički izlazak na izbore.

Stranke na desnici, premda su nastojale postići dogovor o zajedničkoj listi, nakon neuspješnih pregovora odlučili su izaći u nekoliko kolona.

Dveri i Zavetnici su formirali zajedničku listu »Nacionalno okupljanje – državotvorna snaga«.

Novi DSS i POKS čine koaliciju Nada, a Narodna stranka **Vuka Jeremića** ima svoju listu pod nazivom »Siguran izbor – ozbiljni ljudi«.

Iznenađenje ovih izbora bila je i vijest da će vladajuća stranka SNS na izbore izaći u koaliciji sa Srpskom radikalnom strankom. Koaliciju je najavio lider radikala **Vojislav Šešelj** rekavši da će nastupiti s naprednjacima na beogradskim i lokalnim izborima, jer su im programi na tom nivou podudarni. Dodao je i da je spreman ući u vladu »ako bude neophodna šira koalicija na republičkom nivou, ako naprednjaci sami ne budu mogli formirati vladu ili ne mogu zajedno sa socijalistima«.

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** je rekao kako na lokalnu SNS ima vlast i sa socijalistima i s manjinskim strankama pa tako može i s radikalima te da o tome odlučuju lokalni odbori, ali da neće formirati vladu sa SRS-om, jer su značajne razlike u njihovim programima.

Prigovori na izborni proces

Paralelno s prijavama lista i predizborna kampanja, aktivnosti i skupovi su u punome zamahu. Pojavila su se već i prva osporavanja i kritike na račun izbornog procesa

U prethodnom mandatu

Predsjednik daje mandat za formiranje nove Vlade predstavniku liste koja je osvojila najviše glasova ili osigurala većinu za sastavljanje Vlade – najmanje 126 zastupnika. Na prethodnim izborima SNS je uvjerljivo pobijedio, ali nije imao natpolovičnu većinu u Skupštini, pa je Vladu formirao sa starim partnerom – Socijalističkom partijom Srbije.

Narodnu skupštinu su u prethodnom mandatu činili 120 zastupnika Srpske napredne stranke, 38 zastupnika liste Ujedinjeni, Socijalistička partija Srbije i Jedinštvena Srbija su imali 31, Koalicija NADA 15, Moramo 13, Dveri i POKS 10, Zavetnici 10, Savez vojvođanskih Mađara 5, Stranka pravde i pomirenja 3, Zajedno za Vojvodinu 2, Stranka demokratske akcije Sandžaka 2 i Koalicija Albanaca doline jednog zastupnika.

sa pa su tako predstavnici oporbe napustili sjednicu RIK-a zato što prigovori na nepravilnosti na biračkim mjestima koje su podnosili na prethodnim izborima nisu prihvaćeni. U njihovom saopćenju navedeno je da primjedbe nisu unošene u zapisnik već su bile napisane na posebnom papiru i pored činjenice da je taj papir, koji je formalno bio sastavni dio zapisnika, u ogromnom broju slučajeva nestao te su primjedbe po automatizmu odbijane. Oporbeni predstavnici su stoga zahtijevali da se na predstojećim izborima primjedbe unose u sam zapisnik i da ispod njih budu potpisi svih članova biračkih odbora, ali njihov prijedlog nije prihvaćen.

RIK je odbacio i više prigovora građana kako nije smio proglasiti izbornu listu koja nosi ime »Aleksandar Vučić – Srbija ne sme da stane«, jer se »time ruši jedinstvo građana koju bi predsjednik trebao predstavljati«. RIK je odgovorio da formalni razlozi za odbacivanje liste ne postoje, a o tome je li predsjednik prekršio Ustav ne odlučuje RIK nego Ustavni sud, dok RIK može samo konstatirati da je građanin Vučić potpisao suglasnost za ime liste.

Inicijative za izlazak na izbore

Uz aktivnosti stranaka pojavile su se i inicijative javnih ličnosti, među kojima je inicijativa »ProGlas« koju je potpisalo četrnaestero ličnosti iz javnog života – od znanosti i kulture, do obrazovanja, medija i pravosuđa koji su pozvali građane da iskoriste svoje pravo glasa na izborima. Namjera potpisnika inicijative »ProGlas« je da potaknu proces u kom će se svi u punom kapacitetu angažirati na promjeni, na obnovi demokratskog poretka, pravnih i političkih institucija, kao i duha slobodne i kritičke rasprave u kojoj će ljudi sudjelovati bez straha od posljedica.

Pokrenuta je i inicijativa »Dokle više« koja okuplja aktiviste, studente, srednjoškolce, profesore, javne ličnosti i brojne aktivističke grupe širom Srbije u cilju mobilizacije ljudi za masovni izlazak na izbore i čuvanje glasačkih kutija.

J. D.

Foto: RIK

Susret hrvatskih udruga u Beogradu

O protokolu i natjecajima

Susretu su se odazvali predstavnici tridesetak udruga iz različitih dijelova Vojvodine, s područja Beograda te iz Niša

Godišnji susret hrvatskih udruga prilika je za razmjenu iskustava i primjere dobre prakse, dodatno umrežavanje, razgovor o izazovima te stjecanje cjelovitije slike o aktivnostima u zajednici. Susret je ove godine održan od 10. do 12. studenoga u Beogradu, u Pastoralnom centru *Papa Ivan Dobri*, a organizator je bilo Hrvatsko nacionalno vijeće uz podršku Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Susretu su se odazvali predstavnici tridesetak udruga iz različitih dijelova Vojvodine, s područja Beograda te iz Niša.

Rezultati i planovi

Na početku susreta predstavnici udruga predstavili su najznačajnije rezultate u ovoj godini te govorili o planovima i potrebama za iduću godinu. Udruge djeluju u različitim sredinama i imaju svoje specifične izazove, ali kao jedan od zajedničkih problema i dalje se ističe nedostatak prostorija za rad. Glede planova, osim kontinuiteta manifestacija i programa, naveli su osiguravanje boljih uvjeta za rad, povećanje članstva te aktivnosti vezane za zaštitu nematerijalne kulturne baštine.

Osim organizatora, predstavnike udruga prve večeri pozdravio je i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**. On je u svojem izlaganju ukazao kako je u proteklih pet godina financijska potpora ovdašnjim Hrvatima iz matične Hrvatske uvećana 25 puta. Hrvatsko Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU povećat će sredstava za program prekogranične suradnje na dva milijuna eura, Vlada Hrvatske nastaviti će i dalje izdvajati sredstava za kapitalne projekte, Hrvatska zajednica županija osigurati će, među ostalim, sredstva za stipendije studentima u Srbiji, bit će osigurana sredstva i za socijalne programe.

Pozivajući na zajedništvo, solidarnost i učvršćivanje suradnje, Žigmanov je kazao kako zajednicu ne čine niti zgrade, niti novac, niti udruge, to su pretpostavke za djelovanje, već pojedinci koji se zalažu da dobro zajednice bude veće.

Pravila u organizaciji

Drugoga dana programa održani su paneli s temama protokola u organiziranju događaja te natjecaja. Savjetnik

u Veleposlanstvu Hrvatske u Srbiji **Nikola Bajić** govorio je o pravilima protokola: redu prvenstva u pozdravljanju i rasporedu sjedenja, slanju poziva, oslovljavanju gostiju, postavljanju zastava, pravilima oblačenja.

V. d. ravnateljice ZKVH-a **Katarina Čeliković** ukratko je predstavila stanje na kulturnoj sceni Hrvata u Srbiji ističući kako se godišnje producira 300-350 kulturnih »proizvoda« od manifestacija, kao najbrojnijih sadržaja, preko knjiga i CD-a do stručnih skupova i seminara. Među ostalim, pozvala je udruge da svoje publikacije (knjige, časopise, pozivnice, plakate...) šalju ZKVH-u kako bi bile arhivirane u knjižnici *Biblioteca Croatica*. Podsjećajući na projekt »Godine novog preporoda«, Čeliković je predstavila desetak velikana čije se značajne obljetnice obilježavaju tijekom 2024. godine te pozvala udruge da daju doprinose ovom projektu.

O odnosu s medijima govorila je glavna i odgovorna urednica tjednika *Hrvatska riječ* **Zlata Vasiljević**. Ističući važnost njegovanja »kruga zajednice« Vasiljević je pozvala udruge na još snažniju suradnju u smislu ukazivanja na probleme u lokalnim sredinama. Istaknuto je i da se udruge mogu obratiti hrvatskim institucijama glede pomoći oko lekture najava događanja ili tehničke podrške kod izrade plakata.

Apliciranje na natječeaje

Projekte i programe potpore hrvatskoj nacionalnoj manjini koje provodi Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, s naglaskom na pitanja vezana za dokumentaciju i pisanje izvješća, predstavili su djelatnici Ureda – viši stručni savjetnik **Ivan Lozo** i viša stručna savjetnica **Marija Mesnjak**.

Predsjednica Izvršnog odbora HNV-a **Karolina Bašić** govorila je o natječajima Vijeća, ZKVH-a i Osječko-baranjske županije za 2022. i 2023. godinu kao i o programima prekogranične suradnje koje raspisuje hrvatsko Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU.

Analiza pokazuje kako na prošlom natječaju HNV-a tri udruge, ni nakon opomene, nije opravdalo utrošena sredstava te će biti sankcionirane nemogućnošću sudjelovanja na ovogodišnjem natječaju. Među ostalim, Bašić je navela i kako se neke udruge žale na nedostatak novca a da, s druge strane, ne apliciraju na natječeaje.

Glede programa prekogranične suradnje navela je kako nije bilo problema vezanih za procedure kao i da će u 2024. uslijediti četverostruko povećanje sredstava.

»Trebamo se dobro posložiti i iznijeti potrebe na razini zajednice. Vidjeti koje udruge mogu iznijeti koje projekte, što bi trebala biti strategija na razini zajednice. Mislim da imamo kapaciteta, ideja i snage«, rekla je Bašić.

Važan događaj

Predstavnici udruga ističu kako su im ovakvi susreti značajni. Posebno se to odnosi na »mlade« udruge poput udruge *Drevni Bač* iz Bača koja je osnovana ove godine.

»Čuli smo puno informacija koje će nam koristiti u radu. Mi smo mlada udruga, radimo prvo na okupljanju članstva«, kaže predsjednik udruge **Vladimir Penavin**.

Predsjednik podružnice Udruge banatskih Hrvata iz Starčeva **Nikola Pavlić** kaže kako nije lako motivirati ljude da svoje slobodno vrijeme posvete udruzi, ali da unatoč tome uspijevaju opstati. Po mišljenju predsjednika HKPD-a **Silvije Strahimir Kranjčević** iz Berega **Milorada Stojnića** teme na susretu su bile odlične, osobito dio vezan za projekte što će im, kako dodaje, biti od koristi.

D. B. P.

Preporuke Nacionalnog konventa o EU za 2023.

Institucionalni okvir ne funkcionira u praksi * Dvije trećine preporuka uopće nije ispunjeno * Posljednja sjednica koju smo imali s temom položaja nacionalnih manjina bila je krajem 2021. godine, kada se počelo s radom na Akcijskom planu za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, ali kako se stalo s radom na ovom dokumentu, to nije bio fokus tijekom 2022. i u prvoj polovici 2023., rekla je Jovana Spremo

Knjiga preporuka Nacionalnog konventa o Europskoj uniji za 2023. godinu, koja se u kontinuitetu objavljuje od 2014. godine i predstavlja jedinstven i sveobuhvatan prikaz i ocjenu tijeka pregovora i napretka Srbije na putu ka članstvu u EU, predstavljena je 3. studenoga u Medija centru u Beogradu.

Nacionalni konvent o EU je savez udruga nastao s ciljem održavanja i unaprjeđenja dijaloga između predstavnika državne administracije, političkih partija, nevladinih organizacija, stručnjaka, privrede, sindikata i profesionalnih organizacija o pristupanju Srbije Europskoj uniji. Konvent prati, analizira i ocjenjuje napredak u procesu pristupanja, zagovara te prezentira dobiti i troškove članstva u EU. Zajedno s više od 750 organizacija članica predstavljaju najveću organiziranu podršku integraciji Srbije u EU.

Predstavljanje knjige preporuka

Koordinatorica Nacionalnog konventa o EU **Bojana Selaković** je prigodom predstavljanja istakla da pregovaračka metodologija nije prijateljski nastrojena prema civilnom društvu i građanima zato što je uglavnom birokratizirana i svedena na šture smjernice bez mnogo fokusa na događanja u praksi.

»Pojedine teme treba sagledati kroz različita poglavlja, povezati i učiniti sinergiju s nekim drugim procesima«, rekla je Selaković i objasnila da su baš zbog toga nastale Međusektorske radne grupe Konventa kojima je cilj usmjeravanje dodatne pažnje reformskim procesima kroz različite perspektive. Selaković je istakla kako su procesi donošenja odluka u Srbiji još uvijek nedovoljno transparentni i nedovoljno inkluzivni i ne reflektiraju potrebe građana i drugih državnih aktera.

»Svjedočili smo ovih godina da sve ono što se ispuni kao obaveza Srbije na kojima inzistira Europska komisija ne mora značiti kako je došlo do stvarne promjene. Institucionalni okvir ne funkcionira u praksi«, rekla je Selaković.

Dodala je i kako je bitno osiguravanje fundamentalnih principa, prije svega vladavine prava, za što se zalaže Konvent davanjem seta kontinuiranih preporuka usmjerenih ka državnim vlastima, civilnom društvu i EU.

Stanje po poglavljima

O preporukama su govorili koordinatori radnih grupa za pojedina poglavlja.

Tehnička i politička spremnost države da postane zemlja članica EU pokazana je u području Poglavlja 23 – Pravosuđe i osnovna prava, budući da se komunikacija ove radne grupe s nadležnim predstavnicima vlasti poboljšala, rekla je dr. sc. **Katarina Golubović**. Veća suradnja vlasti i civilnog društva će značiti da će preporuke biti relevantnije, objasnila je Golubović, ali i dodala kako suštinska suradnja još uvijek ne postoji uzimajući u obzir da dvije trećine preporuka uopće nije ispunjeno.

»Preporuke koje nastaju u ovom procesu su rezultat sagledavanja kako standarda EU i same prakse na terenu i potreba građana. Preporuke su suštinske i relevantne. One se moraju uzeti u obzir«, rekla je Golubović.

Ona je predstavila set preporuka na kojima je Radna grupa za Poglavlje 23 radila, od kojih su među ostalima omogućavanje transparentnosti rada Visokog savjeta sudstva i tužiteljstva kako bi građani povratili povjerenje u pravosuđe, ponovni izbor javnih tužitelja kako bi građani iskoristili svoju kontrolnu funkciju pri uspostavljanju vladavine prava. Dodala je i zaustavljanje političkih utjecaja na nositelje pravosudnih funkcija, poboljšavanje mehanizama za obranu od ovakvih utjecaja, poboljšavanje statusa sudačkih pomoćnika i unaprjeđenje kapaciteta institucije Povjerenika.

O preporukama i trendovima za Poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje govorila je **Nataša Vučković**, koja je naglasila važnost promjene zakona u području socijalne zaštite i uvođenja strategije o socijalnoj zaštiti, s obzirom na visok postotak siromaštva u zemlji, te je rekla kako Poglavlje 19 ima sličnost s Poglavljem 23 –

Pravosuđe i osnovna prava, jer na razini EU nema mnogo čvrstih pravnih propisa za ta poglavlja već je više u pitanju dobra praksa.

Trenutno stanje i preporuke za dalji napredak u poglavljima 11, 12 i 13 predstavio je prof. dr. sc. **Dejan Krnjaić**, koji je objasnio da se u području poljoprivrede Srbija nalazi u jednoj vrsti »mraka«.

»Ovo je posljednji poziv da svi zajedno učinimo nešto kako bismo poboljšali i osigurali da ljudi koji rade u poljoprivredi mogu živjeti od svog rada«, rekao je on.

O stanju energetike govorio je **Luka Milovanović**, koji je istakao neophodnost predvidivosti i značaja okrenutosti politike Srbije prema Sustavu za trgovanje emisijama staklene bašte EU, što bi moglo potaknuti dekarbonizaciju energetskog sektora.

O Poglavlju 35 – Ostala pitanja: Odnosi s Prištinom, govorio je **Dragiša Mijačić**, koji je rekao kako je ovo poglavlje specifično i veoma bitno za Srbiju, te da one uvjete koje Srbija ima u pogledu ovog poglavlja nema nijedna druga zemlja u procesu pristupanja. Mijačić je podsjetio da ovo poglavlje ima klauzulu zaustavljanja europskih integracija ako u njemu ne dođe do progressa.

»Mnoga od prelaznih mjerila nisu više aktualna«, naglasio je Mijačić, budući da se situacija na Kosovu konstantno mijenja i zaključio kako je potrebna detaljna revizija poglavlja.

Poglavlje 23 – bez preporuka za nacionalne manjine

Zanimljivo, u ovogodišnjoj Knjizi preporuka za poglavlje 23 nema niti jedne preporuke koja se tiče prava pripadnika nacionalnih manjina koja su obuhvaćena ovim poglavljem.

Koordinatorica radne grupe za ovo poglavlje **Jovana Spremo**, direktorica zagovaračkih aktivnosti iz YUCOM-a kazala je za *Hrvatsku riječ* kako je tema nacionalnih manjina u fokusu, samo nije bilo pomaka u pogledu usvajanja strategijskog okvira, poput recimo Akcijskog plana za manjine pa u skladu s tim nije bilo novih preporuka.

»U skladu s kapacitetima radne grupe Nacionalnog konventa za EU za Poglavlje 23 mi se prilikom izrade Knjige preporuka oslanjamo na ekspertizu članica koje dostavljaju priloge za istu prije nego što koordinator pristupi izradi nacrtu. Fokus knjige preporuka su teme koje su se pokretale tijekom godine i konkretni procesi (zakodnavni i strategijski) koji su inicirani od Vlade. Posljednja sjednica koju smo imali s temom položaja nacionalnih manjina bila je krajem 2021. godine, kada se počelo s radom na Akcijskom planu za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, ali kako se stalo s radom na ovom dokumentu, to nije bio fokus tijekom 2022. i u prvoj polovici 2023. Ja sam nedavno govorila na tu temu na okruglom stolu organiziranom od strane Akademске inicijative *Forum 10*. Svakako, tema nam je u fokusu, samo nije bilo pomaka u pogledu usvajanja strategijskog okvira, pa u skladu s tim nije bilo novih preporuka«, rekla je Spremo za *Hrvatsku riječ*.

Inače, u Knjizi preporuka Nacionalnog konventa o Europskoj uniji 2021. navode se sljedeće preporuke:

Prilikom izrade Prijedloga akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina omogućiti transparentnost rada radne grupe i kroz isti odgovoriti na realne potrebe manjina, posebno iz područja obrazovanja i uporabe jezika i pisma. Dodatno inzistirati na mjerama veće zastupljenosti i sudjelovanja pripadnika nacionalnih manjina u državnim institucijama na nacionalnoj razini.

U kontekstu omogućavanja pristupa pravdi pripadnika nacionalnih manjina, razmotriti angažiranje osoba koje govore manjinske jezike u službama besplatne pravne pomoći u jedinicama lokalnih samouprava u kojima su dva ili više jezika službeni, kao i prijevod formulara za besplatnu pravnu pomoć na manjinske jezike.

Prekinuti sa štetnom praksom i sankcionirati otvoren govor mržnje, posebno u kontekstu nacionalne pripadnosti, koji dolazi od dužnosnika Vlade Srbije i kroz elektroničke medije s nacionalnom frekvencijom.

J. D.

Foto: Medija Centar Beograd

Prof. dr. sc. Sanja Vulić, jezikoslovka, dijalektologinja i filologinja, redovita profesorica na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Njegovati hrvatski jezik unutar obitelji

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Ako govorimo o novinskoj i informativnoj djelatnosti, a posebice književnoj djelatnosti, hrvatska zajednica u Vojvodini nedvojbeno prednjači ispred svih hrvatskih manjinskih zajednica * Među mladima nema baš puno govornika mjesnih govora * U Subotici nedostaje hrvatski obrazovni centar kakav je na primjer Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i učenički dom Miroslava Krležu u Pečuhu

Prof. dr. sc. **Sanja Vulić** hrvatska je jezikoslovka, dijalektologinja i filologinja te redovita profesorica na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Predaje veći broj predmeta na svim studijskim razinama studija kroatologije te na studiju demografije i iseljništva. Voditeljica je Ljetne škole hrvatskoga jezika i kulture za nastavnike i studente hrvatskoga jezika iz dijaspor, osmislila je Zimsku školu za nastavnike hrvatskoga jezika iz dijaspor koja se održava u Mađarskoj, te je voditeljica projekta »Suradnja s hrvatskim autohtonim zajednicama u dijaspori«.

Autorica je ili suautorica 17 knjiga. Objavila je oko 250 znanstvenih članaka, više od 300 stručnih članaka te oko 560 kraćih tekstova popularno-znanstvenoga karaktera. Dobitnica je Nagrade Fakulteta hrvatskih studija i Nagrade Grada Zagreba.

Više od trećine njezine znanstvene i znanstveno-na-stavne aktivnosti odnosi se na Hrvate izvan Hrvatske. Tako se već dva desetljeća stručno bavi i Hrvatima u Vojvodini, odnosno Srbiji, za što joj je nedavno uručena nagrada *Balint Vujkov Dida* za životno djelo na području književnosti i jezika koju dodjeljuje Organizacijski odbor *Dana hrvatske knjige i riječi – Dana Balinta Vujkova* u Subotici.

Kako stoji u obrazloženju ove nagrade, prof. Vulić sudjelovala je ili pomagala na različite načine istraživanje, očuvanje, promociju i zaštitu hrvatskoga jezika i njegovih dijalektoloških posebnosti.

Kako se dodaje, od 2003. sudjeluje na znanstvenom skupu u sklopu *Dana Balinta Vujkova* u Subotici. Pomagala je ovdašnjim hrvatskim institucijama, ali i pojedincima, pisala recenzije, pratila njihov rad. Njezina knjiga *Vitezovi hrvatskoga jezika u Bačkoj* »pravi je spomenik našoj bogatoj suvremenoj književno-jezičnoj baštini«. Drugi je dubok trag ostavila u sedam knjiga *Izabranih djela Balinta Vujkova* za koje je kao recenzentica bila od ključne važnosti, napose u tumaču manje poznatih riječi i izraza sa širokog panonskog prostora na kojem je narodnu književnu baštinu zapisivao **Balint Vujkov**.

► **Na početku razgovora kažete kako ste doživjeli nagradu *Balint Vujkov Dida* koja Vam je dodijeljena na ovogodišnjim *Danima hrvatske knjige i riječi – Danima Balinta Vujkova* u Subotici?**

Nagrada me vrlo ugodno iznenadila i primila sam ju sa zahvalnošću kao priznanje za provedena brojna istraživanja i objavljene znanstvene radove i knjige, ne samo na temu bunjevačkih i šokačkih Hrvata u Vojvodini i općenito u Bačkoj, nego također u svim hrvatskim manjinskim zajednicama od Italije, Austrije i Slovačke do Rumunjske, Kosova i Crne Gore, pa i Bugarske.

► **Kako se u obrazloženju nagrade navodi, dva desetljeća na različite načine pomažete istraživanje, očuvanje, promociju i zaštitu jezika i govora Hrvata u Srbiji. Kako vidite aktivnosti te zajednice u području kulture, očuvanja jezika/govora, književnog stvaralaštva?**

Ako govorimo o novinskoj i informativnoj djelatnosti, a posebice književnoj djelatnosti, hrvatska zajednica u Vojvodini nedvojbeno prednjači ispred svih hrvatskih manjinskih zajednica. Vrlo je zapažena i ostala kulturna djelatnost na hrvatskom jeziku. Kad je pak riječ o školovanju na hrvatskom jeziku (osnovno i srednje školstvo u Vojvodini) – tu hrvatsku zajednicu čeka još puno posla. Usto bi valjalo još više ohrabrivati pripadnike zajednice da njeguju hrvatski jezik unutar svojih obitelji.

► **Koje biste kulturne projekte i književne autore posebno izdvojili?**

Kad je riječ o kulturnim projektima, moram priznati da sam subjektivna. Moj prvi susret sa Suboticom i općenito Vojvodinom zbio se 2003. na drugim po redu *Danima Balinta Vujkova*. Od te sam godine često imala izlaganja na stručno-znanstvenom skupu u okviru *Dana*, a od 2005. do 2013. bila sam i članica organizacijskoga odbora toga skupa. Drugi kulturni projekt za koji sam izrazito emocionalno vezana su *Izabrana djela Balinta Vukova*, od kojih je do

sada tiskano sedam iznimno bogatih svezaka. U tom projektu kao recenzentica sudjelujem od prve knjige 2017. do danas. Može se slobodno reći da je bez **Katarine Čeliković** kulturna djelatnost vojvođanskih Hrvata posljednjih desetljeća zaista teško zamisliva. Sjećam se i vremena kad je **Milovan Miković** bio urednik nakladničke djelatnosti u NIU *Hrvatska riječ*. Tada su tiskana mnoga vrijedna djela. Među književnicima osobito cijenim **Milivoja Prčića**, a u okviru dijalektne književnosti vrlo su dojmlija djela **Tomi-slava Žigmanova**. Smatram da je na polju književnosti, i kao književnik i kao urednik, puno zaslužan Milovan Miković, a zbog složenih uvjeta u kojima su djelovali posebno mjesto pripada **Lazaru Merkoviću** i **Vojislavu Sekelju**. Rado čitam i ostale autore, npr. **Mirka Kopunovića**. Izvan Subotice osobito su mi drage etnografske proze **Ruže Silađev** iz Sente, a sa zanimanjem sam čitala i prozna djela **Vladimira Bošnjaka** iz Srijema.

► **Česta ste sudionica stručnoga skupa u sklopu *Dana Balinta Vujkova*, recenzentica ste i jezična savjetnica u projektu *Izabrana djela Balinta Vukova*. Koliko je za protekle 22 godine, koliko spomenuta manifestacija traje, Vujkovljevo sakupljačko djelo oživljeno u javnosti te valorizirano?**

Mislim da je u Hrvatskoj veliko djelo **Balinta Vujkova** još uvijek nedovoljno poznato, kao i naponi i žrtve koje je poduzimao u nastojanjima za očuvanjem hrvatske narodne književnosti, a time i identiteta. To, naravno, nije dobro, ali je problem znatno dublji, a to je odnos prema nacionalnoj kulturnoj baštini unutar školskoga sustava u Hrvatskoj. Razina znanja koja se stječu u školi strmoglavopada, osobito znanja iz područja humanistike. U Subotici i u Vojvodini postignut je golem pozitivni pomak kad je riječ o Vujkovljevoj baštini zahvaljujući prije svega Katarini Čeliković, **Zlatku Romiću** i **Bernadici Ivanković**. Vjerujem da u tim nastojanjima nisu jedini. Jako je bitno što su našli načina da Vujkovljeva djela približe školskoj djeci.

► **Unatoč multikulturalnim politikama, asimilacija, ali i tzv. vesternizacija u praksi se pokazuju kao neminovnost. U usporedbi s drugim hrvatskim manjinama, kako ovdašnji Hrvati »stoje« glade očuvanosti svojih govora?**

Stanje mi se ne čini dobrim. Za pozornicu i nastupe puno se toga uvježbava, i to uspješno. Ali među mladima nema baš puno govornika mjesnih govora, posebice među Hrvatima Bunjevcima. To se najbolje vidi kada međusobno razgovaraju između nastupa ili kada dođu na studij u Zagreb. Ni u drugim manjinskim zajednicama uglavnom nije zavidna situacija, ali je problem lakše posvijestiti jer žive u jezičnom okruženju bitno drukčijem od svoga materinskoga govora.

► **Kao profesorica, kako vidite obrazovanje na hrvatskom jeziku u Vojvodini i izazove u njemu?**

U Subotici nedostaje hrvatski obrazovni centar kakav je na primjer Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i učenički dom **Miroslava Krleža** u Pečuhu. Tu bi se djeca mogla 15 godina u kontinuitetu obrazovati na hrvatskom jeziku, a oni iz udaljenih mjesta mogli bi tu preko tjedna i stanovati. S izborom odgovajatelja, učitelja i nastavnika koji

su i sami obrazovani na hrvatskom jeziku, odnosno koji zaista izvrsno, odnosno sigurno vladaju hrvatskim jezikom, izbjegla bi se zamka da se samo (i)jekavski odraz jata smatra značajkom hrvatskoga jezika, te usto još po koja hrvatska leksička realizacija i uglavnom ništa više. A upravo to se do sada znalo događati u Vojvodini.

► **I Fakultet hrvatskih studija iz Zagreba, na kojem ste redovita profesorica, očitovao se 2021. povodom uvođenja tzv. bunjevačkog jezika u službenu uporabu u Subotici, ocjenjujući kako je u pitanju »službeno rashrvaćenje bunjevačkih Hrvata u Srbiji«...**

To priopćenje u ime Fakulteta osobno sam 2021. pisala, uz punu podršku Uprave Fakulteta. Naravno da i dalje smatram da je to provjereno sredstvo za asimilaciju. S jedne je strane to politika *divide et impera* (podijeli pa vladaj) čime se broj pripadnika hrvatske zajednice na brz i efikasan način smanjio i ta zajednica oslabila. S druge strane, jasno je da tzv. bunjevačka nacionalna manjina, bez matične države i matičnoga naroda, nema nikakve šanse za opstanak. Ona je tek prijelazna etapa do konačnoga posrbljivanja.

► **Koji su, po Vašem mišljenju, najbolji načini da se očuva jezična i kulturna baština od ovakvih i sličnih slučajeva, odnosno zlouporabe u političke svrhe?**

Po mom mišljenju ključna je sloga unutar hrvatske zajednice, zatamljavanje osobnoga ega i malih sitnih interesa pojedinca ili manje skupine u korist nacionalne dobrobiti. Na žalost, često nije tako.

► **Skrbi li matična država Hrvatska i njezine institucije dovoljno o hrvatskim manjinama kada je u pitanju područje jezika i kulture koje kao stručnjakinja pratite?**

Pratim i smatram da se iz redova manjinskih zajednica često čuju nepravredna predbacivanja na račun države Hrvatske. Hrvatska svake godine izdvaja goleme novčana sredstva za projekte manjinskih zajednica, osobito za Hrvate u Vojvodini, a oni je najčešće prozivaju. Usto, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske osigurava sredstva za veliki broj učitelja hrvatskoga jezika za potrebe hrvatske nastave u inozemstvu, pa tako i u manjinskim zajednicama koje to žele.

► **Pitanje o jednoj zanimljivoj pojavi. Naime, u hrvatskom jezičnom prostoru postoje prakse u kojima se govori nazivaju jezicima poput »Rječnika hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika« ili jezika gradišćanskih Hrvata (Jezik gradišćanskih Hrvatov). Kako gledate na takve pojave?**

Gledam otprilike isto kao na bunjevački jezik. Podjela na dva hrvatska jezika već je jako naštetila položaju hrvatskoga jezika u Beču u kojem žive i Hrvati kao austrijska nacionalna manjina doseljena iz Gradišća i noviji doseljenici iz Hrvatske ili iz BiH. O besmislenosti nazivanja jezika prema upitno-odnosnoj zamjenici već sam više puta pisala i govorila.

► **Kao jezikoslovka, kako gledate na natječaj za najbolju novu hrvatsku riječ, a slična je praksa odnedavno zaživjela i u slučaju srpskoga jezika (takmičenje za najlepšu novu srpsku reč)...**

Jezik nije okamina, razvija se zajedno s društvom. Ako je jezik zdrav i vitalan, prirodno je da unutar sebe stvara nove riječi umjesto da pasivno posuđuje iz drugih jezika. Natječaj koji spominjete posvjećuje ljudima upravo tu potrebu za stalnim jezičnim razvojem.

NIU Hrvatska riječ
Trg cara Jovana Nenada 15/II
24 000 Subotica
Tel. +381(024) 553-355; 551-578; 535-155
e-mail: ured@hrvatskarijec.rs
www.hrvatskarijec.rs

Temeljem članka 28. točka 10. i članka 39., a u svezi s člankom 41. stavak 1. Statuta Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ«, Upravni odbor raspisuje

JAVNI OGLAS

***za izbor glavnog/e i odgovornog/e urednika/ce tjednika i
podlistaka u Novinsko-izdavačkoj ustanovi »Hrvatska riječ« Subotica,
na mandatni period u trajanju od 4 godine.***

Osim općih uvjeta propisanih pozitivnim zakonskim propisima, kandidati moraju ispunjavati i posebne uvjete:

1. stečeno visoko obrazovanje na studijama drugog stupnja (master akademske studije, master strukovne studije, specijalističke akademske studije) po propisu koji uređuje visoko obrazovanje počevši od 10. rujna 2005. godine ili na osnovnim studijama u trajanju od najmanje četiri godine, po propisima koji su uređivali visoko obrazovanje do 10. rujna 2005. godine;
2. 10 (deset) godina radnog iskustva na uredničkim ili novinarskim poslovima i
3. znanje hrvatskog jezika.

Kandidati su uz prijavu obvezni priložiti dokaze o ispunjavanju traženih posebnih uvjeta, kao i prijedlog programa rada novina »Hrvatska riječ« za mandatni period.

Prijave, s kraćim životopisom, na ovaj javni oglas se podnose Upravnom odboru Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ« u roku od 15 dana od dana objavljivanja u tjedniku »Hrvatska riječ«, osobno ili poštom na adresu Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ«, 24000 Subotica, Preradovićeve 11, obavezno s naznakom »Javni oglas za glavnog i odgovornog urednika«.

Neblagovremene, neuredne i nepotpune prijave neće se razmatrati.

Predsjednica Upravnog odbora
Novinsko-izdavačke ustanove
»Hrvatska riječ«, Subotica
Mira Tumbas

»Godine novog preporoda«: 175 godina od rođenja Ivana Jessea Kujundžića (1848. – 1903.)

Franjevac, profesor i spisatelj

List »Neven« od 1. kolovoza 1892. naziva I. J. Kujundžića »vridnim sinom sv. Franje« i »obljubljenim govornikom naroda bunjevačkog«

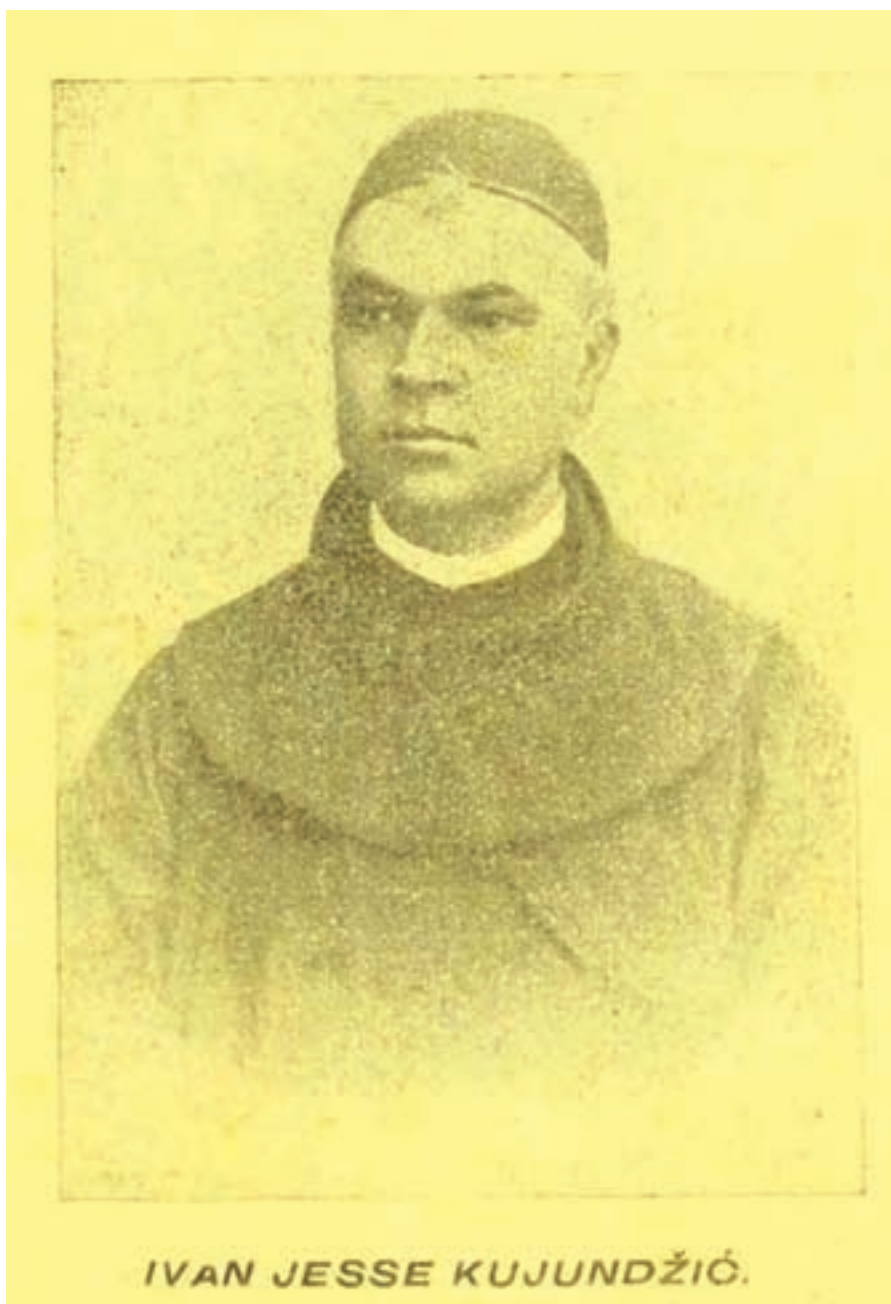

Nedavno (23. listopada) se navršilo 175 godina od rođenja franjevca, svećenika, proznog pisca i jednog od osnivača Pučke kasine **Ivana Jessea Kujundžića**.

Prva cjelovita biografija I. J. Kujundžića izašla je u *Nevenu* mjesec dana poslije njegove smrti (svibnja 1903.). Ona sadrži osnovne detalje o njegovoj redovničkoj karijeri. Rođen je 23. listopada 1848. u Subotici kao sin **Albe Kujundžića** i **Roze** rođ. **Jaramazović**. Datum njegovog krštenja i rođenja je 27. listopada 1848. Njegov je rođeni brat **Ilija Kujundžić** (1857. – 1929.), također svećenik (doduše dijecezanski) i narodni preporoditelj. I. J. Kujundžić završio je pučku (osnovnu) školu i nižu gimnaziju (prva četiri razreda) u Subotici. U franjevački red je stupio 1865. Njegov novicijat je započeo u mjestu Szécsény, koje se nalazi u županiji Nógrád (sjeverna Mađarska). Tamo je izabrao redovničko ime – Jesse. U Gyöngyösu i Jászberényu završio je višu gimnaziju (više razrede). Bogosloviju je studirao u Kečkemetu i Segedinu. Zaređen je 1873. u Temišvaru. Prvu misu je služio u franjevačkoj crkvi u Subotici.

Škulska katedra

Iz učeničkih klupa I. J. Kujundžić prešao je na učiteljsku stolicu. Prvo je predavao grčki i latinski u gimnazijama provincije Presvetog Spasitelja (Salvatora) u Gyöngyösu i Szolnoku. Zatim je predavao filozofiju i teologiju na franjevačkoj bogosloviji u Kečkemetu (12 godina), »dok napokon na svoju želju ne promine škulska katedru sa radom na duhovnoj pastvi« (*Neven* od 1. svibnja 1903.). Drugim riječima, provincija Presvetog Spasitelja premjestila je I. J. Kujundžića na njegovu molbu iz učionice u samostan u Subotici.

Rad na duhovnoj pastvi

Nakon profesure kratko je boravio u Subotici (franjevačkom samostanu). Zatim je služio u Vácu (1892. – 1893.), Jászberényu (1893. – 1896.) i Kečkemetu (1896. – 1899.). U Jászberényu i Kečkemetu bio je gvardijan. U Jászberényu je obnovio franjevačku crkvu. *Neven* od 1. svibnja 1903. o tome slikovito piše: »Sav se Jasberinij divio gvardianu Jessi kad je ovaj crkvu ponovio, ukrasio. A oni koji su znali da je on jasberinjski samostan u najvećoj oskudici primio taj se upravo čudom čudio, kako se to moglo izraditi za kratke tri godine što je naš Jesse tamo učinio. I samostanske financije urediti i crkvu ponoviti za kratko vrime to je upravo junačko dilo. Za ovo zamašno dobro dilo, kao u nagradu provincia imenuje Jessu iza tri godine kečkemetskim gvardianom, a god. 1899. ga pošalju u Suboticu. Premještaj u Subotici je bila nagrada za težak i mukotrpan rad u čisto mađarskim župama«.

Pristaša preporodnog pokreta

Ljubav prema materinskoj riječi pratila je I. J. Kujundžića kroz cijeli život. Nije zaboravljao svoj rodni kraj i svoje rođake čak ni u tuđini. Još kao mladić sa simpatijama je slušao i čitao riječi rodoljubivog kalačkog kanonika i naslovnog biskupa **Ivana Antunovića**, koji je htio svoj rod kulturno uzdignuti. Slijedeći ideje velikog preporoditelja, I. J. Kujundžić je i sam pisao na hrvatskom jeziku. To je bio njegov skroman doprinos preporodu bačkih Hrvata. Također je bio jedan od osnivača *Pučke kasine* 1878. godine. Na dan osnivanja Prve hrvatske čitaonice u Subotici I. J. Kujundžić je služio svetu misu u franjevačkoj crkvi. Bio je jedan od dvojice franjevacu među osnivačima *Pučke kasine*.

Nažalost, redovnička služba nije mu dozvoljavala da se duže zadržava u svojoj sredini. Međutim, čak ni u tuđini, u radu s mađarskom pastvom, I. J. Kujundžić nije zaboravljao svoj rod i svoj materinski jezik. Nije mogao izravno podupirati preporodne napore svojih sunarodnjaka. Međutim, »pojavi se« se u vidu pripovjedaka (sa socijalnim obilježjima) u *Nevenu*. Koristio je pseudonime kao znak predostrožnosti: **Brajanović** i **Stari Rodoljub**. *Neven* od 22. prosinca 1918. podsjeća na osnivačke dane *Pučke kasine*. Donosi popis prvih *kasindžija*: »Istog dana u večer bila je zajednička svečana večera u svim prostorijama gostione kod *Zlatnog jelena*. Na večeru skupilo se preko 300 članova, među ovima Ago i Lazo Mamužić, Ambrozija Šarčević, odvjetnici: Vinko Ježević kandžijaš i fra Jesse Kujundžić Mišakov franjevac; Antun Budanović, Gere Rajčić i Roko Simoković učitelji. Ostali svi bunjevci zemljoplasnici i poljodjelci«.

Trag u Subotici

Ivan Jesse Kujundžić bio je redovnik franjevačke provincije Presvetog Spasitelja (Salvatora). O njemu je **Robert Skenderović** (Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje) napi-

sao kratku, ali sadržajnu leksikografsku natuknicu. To je možda najduži članak, koji je do sada objavljen o I. J. Kujundžiću. Ovaj velikan uživao je među vjernicima (posebice među sunarodnjacima) velike simpatije. *Neven* od 1. kolovoza 1892. naziva I. J. Kujundžića »vridnim sinom sv. Franje« i »obljubljenim govornikom naroda bunjevačkog«. Napominje da je »svojim uzornim redovničkim ponašanjem obće štovanje stekao kod Bunjevaca«.

Člankopisac *Nevena* prosvjeduje protiv premještanja Kujundžića iz Subotice u Vác. *Subotičke novine* od 24. rujna 1893. javljaju da je Kujundžić izabran za gvardijana u Jászberényju. Člankopisac čestita »učenom franjevcu i prijatelju subotičko-bunjevačkog naroda«. Također dodaje svoju primjebdu: »Nu to ne može a da se ne čudimo nastojanju franjevačke uprave, koja Bunjevce vozi tamo ovamo, gdi ni rič bunjevačka ne triba, a u Subotici od pokojnog Mateka još nije bio ni jedan gvardian koji bi znao s narodom bunjevački porazgovoriti se, što mislimo da će teško biti na korist franjevačkom redu i na spasenje dušama«. Matek je bio subotički gvardijan **Xaver Lipozenčić**, koji je skrenuo na sebe pažnju po tome što je na dalmatinskom (tj. hrvatskom jeziku) revolucionarnih dana 1849. širio naredbe i proglase mađarskog ministarstva. **István Iványi** piše da je bio poznat po djelotvornim propovijedima (*aki igen hatásos szónoklatáról*).

Veliki rod Kujundžić

Kujundžići spadaju u jedan od najglasovitijih rodova u Subotici. Čak i letimičan pogled u *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* (XIV. svezak) dovoljno ilustrira koliko su subotički Kujundžići značajni. Od 110 stranica, koliko četrnaesti svezak ima, Kujundžići zauzimaju čak četrdesetak stranica (str. 8-42). To je potpuno logično. Kujundžići već stoljećima žive u Subotici i logično: vremenom su se razgranali. Razlikuju se po nadimcima: **Ganini**, **Hajludini**, **Mišakovi**, **Bodini** itd. Nije poznato postoji li jedinstveni rodoslov Kujundžića. Međutim, sigurno je bilo pojedinačnih napora da se jedan takav rodoslov napravi. Između dva svjetska rata (1918. – 1941.) još je bila snažna svijest o međusobnoj povezanosti Kujundžića. Od svih ogranaka razgranatog roda Kujundžića najviše se proslavila ona grana iz koje su potekli svećenici: Ivan Jesse Kujundžić (1848. – 1903.), **Pajo Kujundžić** (1859. – 1915.), **Ilija Kujundžić** (1857. – 1929.), **Nikola Kujundžić** (1861. – 1906.) i **Radoslav Kujundžić** (1893. – 1989.). Sva četverica gore nabrojanih predstavnika roda Kujundžića bili su bliski rođaci. Štoviše, sudjelovali su u pokretu za preporod bačkih Hrvata, kojega je započeo Ivan Antunović 1860-ih godina.

Ivan Jesse Kujundžić stekao je besmrtno ime po svojoj ljubavi prema materinskoj riječi, koju je najbolje osvjedočio u svojim proznim djelima (kraćim pripovijestima i crticama sa socijalnim obilježjima). Ušao je u *Antologiju proze bunjevačkih Hrvata* **Geze Kikića** (Matica hrvatska, 1971.).

Premинуo je 17. travnja 1903. u Subotici a pokopan je u obiteljsku grobnicu na Bajskom groblju.

Vladimir Nimčević

Uvertira za operetu *Banja Palić*

Opereta se u krugovima ljubitelja klasične muzike obično smatra »lakšom disciplinom« u odnosu na »ozbiljnu operu« čiji je kraj najčešće tragičan. Međutim, postoji i komična opereta kao i komična opera. Dramska djela pak često imaju i predigru, ali bih onda morao kao naslov staviti npr. predigra za komediju »Toplice ili banje Palić« bolje rečeno »Terme Palić« (meni se više dopao naziv scenskog djela s komičnim elementima). Ali, krenimo s pričom. Nakon prihvaćenog Master plana (MP, 2006.) došlo je do smjene gradske vlasti. Naime, 2008. godine umjesto dotadašnjeg gradonačelnika iz redova SVM-a prvi čovjek grada je došao iz Demokratske stranke. Zakonom je ukinuta funkcija glavnog arhitekta, ali je zadržana funkcija menadžera grada (iz iste stranke). Njih dvojica su zajednički počeli tražiti »strategijskog partnera« za ulaganje u kupalište Palić na osnovu MP-a. U tu svrhu raspisan je i javni natječaj 2009. Na ovaj natječaj javila se jedino jedna slovenska firma (*Terme Olimija*), koja se nalazi u općini Podčetrtek uz rijeku Sutlu na 20 km od granice s Hrvatskom, u predjelu koji je ekološki najzaštićeniji dio Slovenije (izvor: *Wikipedia*). Pregovori su počeli 2010. po izjavi gradskog menadžera Subotice: »*Terme Olimija* je zainteresirana za izgradnju banje Palić i želi u nju uložiti oko 25 milijuna eura. Očekuje se da ugovor sa Slovencima bude potpisan tijekom ovog tjedna i ukoliko sve bude teklo po planu, banja Palić će biti izgrađena do konca 2011., tako da će Palić moći postati mjesto s vrhunskim banjanskim turizmom i jedinstvenim wellness centrom u našoj zemlji. Izgradnja banje bi značila i početak realizacije Master plana za Palić« (od urbanista su zatraženi uvjeti, op. a.). »Izgradili bi se sadržaji definirani urbanističkim planom blokovi 10.3, 10.4 i 12.1 (od hotela *Prezident* do Muškog štranda – op. a.)«, vijest je to od 25. kolovoza 2010. Na priloženoj ilustraciji (urbanistička situacija) se nalazi osnova bloka 12.1 na kojoj se jasno vidi kako će cijeli budući kompleks biti izgrađen okomito, centralno prema velikom molou na Muškom štrandu. Pretpostavljam da su budući investitori željeli koristiti i jezersku vodu kao hladno kupalište i sastavni dio kompleksa. Sljedeća vijest: »Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja usvojilo je ponudu slovenačke firme i *Terme Olimija* gradi Palić« (5. rujna 2010.). Ministarstvo je trebalo biti sufinancijer rado-va na pripremi terena zajedno s gradom i APV.

Teritorij (ružičasto) određen za gradnju

Ulaganje palo u vodu!

Čelnici grada ozbiljno su vjerovali kako će doći do sklapanja ugovora sa slovenskom firmom. Iz tih razloga su osnažili *Park Palić* d.o.o. (osnivači: Grad, APV i Vlada RS), jer su od JP-a *Palić-Ludaš* prebacili dio objekata i teritorija u ovu firmu, koja bi po planu bila nositelj ulaganja. Koncem godine, 24. prosinca 2010., čelnici grada su se iznenadili kada su Slovenci odustali od ulaganja 25 milijuna eura. Vijest glasi: »Slovenačka firma *Terme Olimija* neće graditi Palić. Ona je jedina otkupila ugovor o gradnji banje Palić i termalnog kompleksa u skladu s Master planom da bude strategijski partner, odustali su od investiranja u biser Panonske nizije, jer nisu mogli dobiti garancije da će u jezeru biti uspostavljena ekološka ravnoteža«. Ono što smo svi mi znali, da je voda »panonskog bisera« problematična, doznali su i Slovenci koji su došli iz ekološki najzaštićenijeg dijela svoje zemlje. Pretpostavljam kako su povjerovali u propagandu da je Palićko i Ludoško jezero »zaštićeno«, jer imamo pročištač otpadnih voda. Čelnici su pak govorili kako to što su

oni odustali ne znači ništa, jer ima i drugih zainteresiranih (nisu se javili!).

Nova promjena u »vlasti«

Predsjednik Srbije iz Demokratske stranke 2012. godine je podnio ostavku i time su demokrate prestali biti vodeća snaga, jer je na čelo države došao član »mlade«, nove stranke – SNS-a. Ove promjene su imale utjecaja i na Skupštinu grada Subotice – smijenjen je gradonačelnik 2013. i ponovo je na ovu dužnost došao član SVM-a. Novi čelnici grada odlučili su problem »Izgradnje toplica Palić« riješiti općim javnim arhitektonskim natječajem. Praksa je dokazala da se time problem samo odgađa, a ne rješava (o tome smo pisali u prošlom broju). Najkrupnija promjena čelnika grada dogodila se 20. lipnja 2016. godine kada je gradonačelnik postao iz redova SNS-a, prvi poslijeratni koji nije rodom iz Subotice, odnosno Vojvodine. On je usred zime, koncem 2018., uz prisustvo visokih dužnosnika položio kamen temeljac za »dječji raj na zemlji«, kako je građevinu nedavno nazvao najnoviji počasni građanin Subotice (o tome u nastavku).

Plišani medo – Military Version

Igračke su, kao što im i samo ime kaže, djeci oduvijek služile – za igranje. Tek razvojem ljudskoga roda pedagogi, psiholozi i drugi »-ozi« došli su do otkrića da one u sebi potencijalno kriju i brojne druge namjene: razvijaju motoriku, inteligenciju, kreativnost, osjećaj za druženje (pripadnost grupi) i još puno toga drugoga, uglavnom korisnoga. Nije da nije bilo slučajeva i kada je igračka dobila drugu namjenu, recimo oruđa koje je služilo kao priručno oružje u napadu ili samoobrani, ali se namjerni udarac loptom u bradu ili barbikom po glavi više svodio pod pojmom dječjeg nestašluka negoli kao potisnuta agresivnost zbog koje bi morale intervenirati ekipe pedagoga i psihologa kako bi ustanovili da kod dotične malodobne osobe nešto nije u redu s osjećajem za druženje, odnosno pripadnosti grupi. Takvi su se slučajevi, tko ih je posjedovao u vlastitom iskustvu, u zreloj dobi prepričavali uz smijeh, a kasnije i kao sjetan osmijeh koji izaziva sjećanje na lijepa, stara vremena koja se neće vratiti.

Tako je to bilo sve do pojave *joysticka*, *playstationa* i uopće igara i igrica koje su sve više potiskivale prisutnost više sudionika, premiještajući ih iz stvarnog u virtualni svijet. Pojedinaac – emotivno, iskustveno, a nerijetko i mentalno – nerazvijen pred svojim je prstima imao svijet na dlanu: mogao je biti svjetski prvak u nogometu ili spasitelj svijeta u borbi protiv ovo- ili izvanzemaljskih neprijatelja. Tako je to i sada, samo razvijeno na mnogo viši »level«: dječica još ni ne znaju povezati misao u proširenu rečenicu, ali zato već vladaju mnogim tajnama igara što im mobitel ili tablet pružaju, nesvjesni, a kako bi toga i mogli biti kada nemaju »ni dana životnog iskustva«, njihove pogubne posljedice – ovisnosti o tim spravama koja će se kasnije razvijati poput želje za drogom. Uostalom, takva vrsta ovisnosti, kao što vam je zacijelo poznato, nije nužno vezana za čovjekov uzrast.

A kada je o ovisnosti riječ, tko će pa imati srca, odnosno biti tako okrutan, pa uskratiti svom anđelčiću da mu sada umjesto mede ili zeke u ručicama stalno bude mobitel? Kako uskratiti djetetu da u gostima igra svoju omiljenu igricu kada svi njegovi vršnjaci, okruženi odraslima koji su zaokupljeni drugim temama, isto rade? Kako mu ne dopustiti da mobitel nosi i u školu kada, eto, i nastavnica nešto prebira po tipkovnici dok u vježbenicu treba nažvrljati nešto na temu »Jesen u mom kraju«?

Ne treba posebno naglašavati kako je takva vrsta popustljivosti (nastala iz »ljubavi« prema svom potomku)

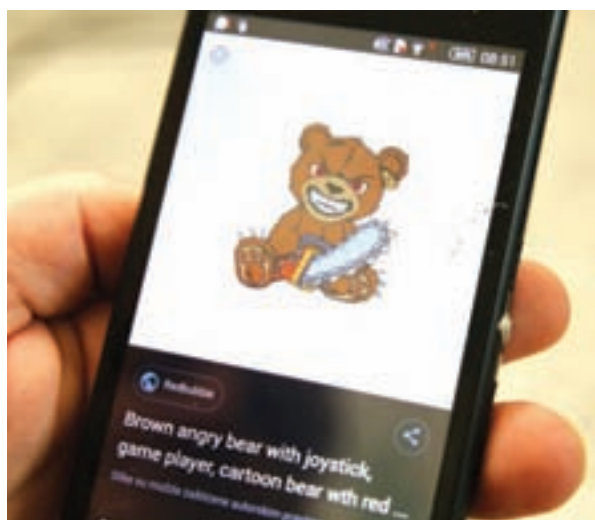
dovela ne samo do gubljenja osjećaja za druženje nego se i razvila u vlastitu potpunu suprotnost: atrofiju empatije, a u ekstremnijim slučajevima i do razvoja psihičkih poremećaja s potencijalno kobnim posljedicama i po sebe i po okruženje (slučaj beogradske škole *Vladislav Ribnikar*, iako ne samo zbog toga kao uzročnika, ostat će trajno ubilježen kao svjetski primjer). Što se sve može zlorabiti mobitelom kao sveopćom igračkom modernoga doba u školi? Eh, možda je bolje pitanje što se ne može. Može se, kao što je poznato, snimiti izmicanje stolice nastavnici i to podijeliti na društvenim mrežama kako bismo se

svi smijali neslanom šali; može se snimiti prebijanje vršnjaka i to podijeliti kako bismo se svi, puni strahopoštovanja, upoznali s novim klonom nasilnika; može se... Ma mobitel može poslužiti i kao puštica kada nisi naučio lekciju, kao neka vrsta univerzalnog nečujnog sveznalice poput »pomoći prijatelja« u kvizu ili pak jednostavno kao obično sredstvo pismene komunikacije da razbije dosadu izazvanu temom o razmnožavanju gljiva.

Zbog toga je odluka rukovodstva subotičke Osnovne škole *Sveti Sava*, a prije nje i bajmačke *Vuk Karadžić* i subotičke *István Kizur*, da djeci tijekom nastave zabrane korištenje mobitela – revolucionarna. Ne toliko zbog samog značenja tog pojma niti zbog potencijalnih učinaka na društvo koliko zbog pokušaja vraćanja škole izvornim ciljevima kao odgojno-obrazovnoj instituciji koja, uz obitelj i bliže okruženje, čini temelj izgradnje mlade ličnosti u odrasloga čovjeka. Ova odluka, uostalom, samo je dio sve raširenije prakse ukidanja uporabe mobitela u školama za vrijeme nastave, koja sve više maha uzima i u Zagrebu, Splitu ili pak nekim drugim gradovima i zemljama, bliže ili dalje od nas.

Ova odluka, međutim, ma koliko sličnih ubuduće bilo, u svojoj suštini ipak će ostati tek kao izolirano kopno u nesređenoj pravnoj džungli koja se tiče odgoja i obrazovanja. Naime, sve dok se mobiteli u školskom sustavu budu tretirali kao privatno vlasništvo, kao moderne zamjene za »mede i zeke« u rukama učenika, do tada će isto građansko pravo imati i prisustvo bejzbol palica ili (zašto ne?) i nekog drugog potencijalnog hladnog oružja tijekom obrade *Karnevala životinja* na satu glazbenog, recimo. Na potezu je, dakle, Ministarstvo prosvjete...

Z. R.

Realiziranje projekata hrtkovačke župe sv. Klementa

Kreativne radionice u Hrtkovcima, Nikincima i Platičevu

»Drago mi je što su se žene i djeca počeli okupljati u velikom broju te da svojim radom nastoje sačuvati običaje od zaborava. Osmišljen je dobar program i za žene i za djecu te se nadam da će im ovaj rad biti dodatni poticaj za uključivanje u sekcije novoosnovane hrvatske udruge u Hrtkovcima Dr. Nikola Dogan«, kaže vlč. Ivica Živković

Temeljem objavljenog natječaja za prijavu programa i projekata hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu za 2023. godinu Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske donio je u srpnju odluku o raspodjeli financijskih sredstava za projekte prijavljene na natječaj. Ukupno je 63 projekta organizacija i institucija iz Srbije odabrano za financiranje projekata, od čega 14 s područja Srijema. Srijemska biskupija te pojedine župe dobili su pet projekata u ukupnom iznosu od 30.000 eura. Projekti hrvatskih kulturnih udruga iz Srijema (Zemuna, Golubinaca, Surčina, Srijemske Mitrovice, Šida, Petrovaradina, Vrdnika i Rume) financirat će se, temeljem ove odluke, s ukupno 63.500 eura.

Srijemska biskupija realizirat će projekt »Arhiv Srijemske biskupije – tiskovni ured«. Župa Presveto Trojstvo iz Surčina izvodit će radove na održavanju crkve i župnog stana, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije iz Zemuna organizirala je ekumenske susrete crkvenog pjevanja, a župa Uzvišenja svetog Križa iz Rume dobila je sredstva za kupnju elektroničkih orgulja.

Župi svetog Klementa iz Hrtkovaca sredstva su odobrena za dva projekta. Riječ je o projektima »Creativa« i »Znati, misliti i sanjati«. Projekti su osmišljeni u obliku kreativnih radionica za djecu i odrasle. Radionice su u sva tri sela: Hrtkovcima, Nikincima i Platičevu uveliko počele i na veliko zadovoljstvo voditelja projekta interes je veći od očekivanog.

Jedan od ciljeva – humanitarni rad

Cilj projekta je njegovanje kulture i tradicije ovog srijemskog podneblja, druženje, upoznavanje s izradom starih vezova i učenje drugih zanimljivih tehnika.

»Od dobivenih sredstava za kreativne radionice kupili smo materijal i opremu koja nam olakšava rad. Osigurali smo šivaći stroj, laptop, fotoaparat i printer u boji. Želja nam je da nakon završetka projekta, koji traje tijekom čitave godine, izradimo elektroničku knjigu koja bi kasnije bila tiskana. Također, želja nam je uvesti digitalne alate, osposobiti žene i djecu da ih znaju koristiti i promovirati naš rad«, kaže voditeljica projekta **Vesna Vuičić** te dodaje da je jedan od ciljeva i humanitarni rad.

»Želimo napraviti radove koje ćemo izlagati na raznim susretima gdje ih možemo prodavati. Dio sredstava iskoristili bismo za materijal koji nam je potreban za rad, a drugi dio bismo donirali u humanitarne svrhe.«

Prva radionica za djecu u okviru projekta »Znati, misliti, sanjati« održana je 30. rujna u Hrtkovcima.

»Djeca su se okupila u župnom dvorištu gdje smo bili jedno poslijepodne. U obliku foto safarija imali su zadatke istraživati po dvorištu i tražiti postaje s pitanjima kroz koje su pobliže upoznali Hrvatsku, Vojvodinu i Srbiju. Također, imali su priliku upoznati književnost. Družili smo se i upoznavali zdrave načine života. Druga radionica za djecu održana je 21. listopada na kojoj smo radili kreativ-

Vesna Vuičić i Valerija Grdić

ni dio iz drugog projekta. Pravili smo kićanke, jesenske razglednice i dekoracije«, kaže Vuičić.

Radionica *Creativa*

U manje od dva mjeseca rada projekt je urodio plodom. Radionicima se pridružio veliki broj žena iz sva tri sela. Družeci se i radeći, učeći stare i nove tehnike jedni od drugih, provode slobodno vrijeme.

»*Creativa* je radionica osmišljena za žene. Radi se o radu sa ženama s ciljem njegovanja kreativnosti i buđenja njihovog kreativnog duha. Žene uglavnom nešto rade kod kuće, ali im je ovo prilika da vide i nauče nešto novo od drugih. Do sada je interes pokazalo 12 žena i imamo informacije da će ih već na sljedećoj radionici biti puno više. Prva radionica je bila početak, ali je ispala pun pogodak i svi su bili zadovoljni. Od materijala koji smo kupili napravili smo radionice za dekupaž, za izradu bundevica i jesenskih vjenčića od suhog cvijeća i šišarki. Predlažemo radove koje bismo mogli napraviti, a oni koriste svoju kreativnost. Žene izlaze iz svog kalupa, podižu pozitivno raspoloženje, što je danas iznimno važno«, ističe voditeljica kreativnih radionica **Valerija Grdić**.

Anica Blažić iz Hrtkovaca se sa zadovoljstvom priključila kreativnoj radionici. Koristeći svoje vještine šivanja, izradila je nekoliko nošnji.

»Sašila sam prvu nošnju za svoju unuku, a nedavno sam sašila nošnju za dječaka. Počela sam šivati suknje i kecelje za buduće članove našeg Društva. Svoje znanje nastojim prenijeti drugim ženama. Dobro se slažemo, družimo se i svatko od nas radi ono što zna ali ima priliku i naučiti nešto novo. Vezemo, izrađujemo vrećice za lavandu i učimo nove tehnike. Puno nam znače radionice, jer osim što radimo, to nam je prilika da se opustimo, odmorimo od svakodnevnih poslova i izrazimo svoju kreativnost.«

Podrška župe

U svom radu veliku podršku imaju od mjesnog župnika.

»Drago mi je što su se žene i djeca počeli okupljati u velikom broju te da svojim radom nastoje sačuvati običaje od zaborava. Osmišljen je dobar program i za žene i za djecu te se nadam da će im ovaj rad biti dodatni poticaj za uključivanje u sekcije novoosnovane hrvatske udruge u Hrtkovcima *Dr. Nikola Dogan*«, kaže vlč. **Ivica Živković**.

Prve radove ponosno su izložili u crkvi svetog Klementa na dan zahvale Bogu za plodove zemlje te u župnom dvorištu. U narednom razdoblju kada budu više osposobljeni za rad planiraju pokretanje poduzetništva i proizvodnju većeg broja nošnji. Uskoro slijedi božićna, pokladna, a zatim uskršnja radionica. Planiran je odlazak djece i njihovih roditelja u Osijek i posjet tvrđavi, centru grada i zoološkom vrtu. U cilju što boljeg i uspješnijeg rada planiraju suradnju s ostalim udrugama koje se bave kreativnim radom.

S. D.

Učenička zadruga OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu

Uz pomoć zadruge do većeg samopouzdanja i profesionalnog usmjerenja

»Važno nam je da djeca i roditelji shvate da ih to što žive na selu neograničava, jer im mi kao škola možemo pomoći da dođu do određenih sadržaja ako im barem odškrinemo vrata i damo samopouzdanja da krenu nešto stvarati«, smatra ravnateljica škole Stanislava Stantić Prčić

Osnovna škola *Matija Gubec* iz Tavankuta jedna je od tri škole s područja Grada Subotice koje imaju registriranu učeničku zadrugu i jedina među osnovnim školama ovoga područja.

Glavna im je aktivnost proizvodnja proizvoda od drveća, pluta, slame i pruća. Osim toga imaju i brojne druge aktivnosti: od kuhanja pekmeza od *tunja* i soka od bazge, volontiranja, pjevanja u zboru, sudjelovanja u dramskoj sekciji, sakupljanja sekundarnih sirovina, pravljenja privjesaka i drugih predmeta koje kasnije izlažu i prodaju na školskim, seoskim ali i gradskim manifestacijama.

Zadruga kao prevencija nasilja

Posjetili smo ih za vrijeme radionice izrade ukrasa za Božić. S obzirom na to da svoje proizvode prodaju na božićnim vašarima u organizaciji škole i Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Matija Gubec* ali i *Winterfestu* u Subotici, *Gupčevi* zadrugari imaju ovih dana pune ruke posla.

Marina Mamužić majka je koja u školi ima četvero djece i aktivna je u zadrugi. Kaže kako se trudi uvijek naći

vremena za ovakve radionice, jer njezinoj djeci to puno znači. Smatra ona i kako je zadruga važna za selo, jer pruža dodatni sadržaj djeci, roditeljima i ostalim mještanima te ju sa suprugom **Brankom** podržava u svakom pogledu.

Za izradu predmeta od slame koji su prioritetni za ovu zadrugu glavna je učiteljica **Zorica Sloboda**. Kaže ona kako su djeca zainteresirana i da brzo uče.

»U prvom razredu se tek upoznaju s ovim materijalom, a kada dođu do četvrtog već znaju napraviti i minijature od slame. U ovoj radionici pravimo čestitke, pahuljice i kugle od slame«, kaže Sloboda.

Jedan od članova slamarske sekcije je i **Danilo Dudaš** iz osmog razreda. Član je zadruge od šestog razreda i kaže kada je spoznao koje sve sekcije i mogućnosti ona nudi, oduševio se.

Zadruga *Matija Gubec* broji oko 160 članova, među kojima ima 100-tinjak učenika, a ostali su uposlenici škole, roditelji, bake, djedovi i ostali članovi mjesne zajednice... Direktorica zadruge je nastavnica iz škole **Ivana Vuković**, a odgovorna osoba je ravnateljica škole **Stanislava Stantić Prčić**.

Stantić Prčić kaže kako član zadruga može biti bilo tko, a da se oni posebno raduju angažmanu roditelja.

»Mislim da je to ono što školama nedostaje – veća povezanost roditelja i ostalih čimbenika okruženja u kojem škola funkcionira. Kroz zadrugu se kroz neobvezni kontakt stvara potpuno druga atmosfera između nas zaposlenika škole, djece i roditelja. Za neke stvari ne treba novaca, treba samo dobre volje«, kaže Stantić Prčić i ističe da je u radu zadruga pored proizvodnog važan i socijalni aspekt.

»Rezultati zadruga koji su odmah vidljivi su zarađeni novci nakon nekog sajma ili festivala gdje smo prodavali proizvode. Važno je i to, jer od tih sredstava kupujemo materijal za daljnji rad ili tiskamo naše školske novine *Gupčeve školarce*, ali nama je važnije nešto drugo: vidjeti kako ta djeca dobivaju samopouzdanje, da su naučila ponuditi svoj proizvod, da na nastavničkom vijeću mogu ustati i izraziti svoj stav i na koncu da nauče da se sve može reći, samo je bitan način«, smatra ravnateljica.

Pojasnila nam je Stantić Prčić kako je jedna od glavnih misija rada zadruga prevencija nasilja.

»Čim učenici imaju neku preokupaciju, manje će imati vremena baviti se stvarima koje nisu primjerene. Ovo još više dobiva na važnosti nakon beogradskog nemilog događaja, jer izvannastavne aktivnosti doprinose poboljšanju odnosa djece međusobno.«

Među najvažnijim postignućima zadruga ravnateljica je navela stjecanje samopouzdanja kod djece i njihovo usmjeravanje.

»Oni sami pronalaze afinitete koje imaju u sebi, a mi ih kroz razne aktivnosti usmjeravamo. Pomažemo im u njihovoj profesionalnoj orijentaciji da mogu već sada vidjeti žele li biti kuhari, automehaničari, ratari, inženjeri, znanstvenici...«

Ravnateljica škole ističe dobru suradnju s mještanima i KUD-om što im je, kako kaže, veoma važno za funkcioniranje.

»Puno mještana se uključuje, jedni nam daruju cvijeće, drugi lubenice, krumpire, treći donose plastične amb-

laže, četvrti posude svoje traktore«, priča ravnateljica i objašnjava da im je širok dijapazon djelovanja pa su im i potrebe različite.

Tako su nedavno bili domaćin 47. republičkog natjecanja zadrugara orača.

»To je bila fenomenalna promocija našega sela koju ne bismo mogli realizirati bez pomoći mještana, tj. roditelja. Došlo je 32 djece iz cijele Srbije na natjecanje. Naši učenici su se opet pokazali kao dobri vozači traktora, jer još uvijek dosta njih pomaže kod kuće u radovima na polju. Žiri se iznenadio kako djeca od petog do osmog razreda tako dobro voze te velike traktore«, priča ravnateljica dok nam nabroja brojne projekte na kojim sudjeluju učenici, tj. članovi zadruga.

»Važno nam je da djeca i roditelji shvate da ih to što žive na selu ne ograničava, jer im mi kao škola možemo pomoći da dođu do određenih sadržaja ako im barem odškrinemo vrata i damo samopouzdanja da krenu nešto stvarati«, smatra Stantić Prčić.

Suradnja i s Hrvatskom

Učenička zadruga *Matija Gubec* iz Tavankuta registrirana je 2021. godine, kada je u Srbiji postojalo svega 112 ovakvih privrednih subjekata. Ravnateljica škole kaže da zadruga u Tavankutu postoji od kako i škola, samo da je vremenom mijenjala okvir pod kojim je djelovala.

Nadležno Ministarstvo je od 2020. do 2022. za učeničke zadruga izdvojilo 45.000.000 dinara prvenstveno za nabavu opreme, strojeva, sredstava i materijala za rad. Sredstva su preko zadruga stigla već dva puta i u Tavankut, a nadaju se uskoro i trećem odobrenom projektu.

»Prve godine smo dobili opremu za rad – laptop, printer, fotoaparat, projektno platno i materijale poput škara, ljepila... Prošle godine smo dobili sredstva za stroj za graviranje, sječenje i rezanje uz pomoć kojeg možemo izrađivati kvalitetnije predmete i pružati usluge. Ove godine smo podnijeli zahtjev za opremu za sublimacijsko tiskanje i stroj za izradu bedževa tako da ćemo moći raditi reklamne materijale, kačket, bedževe, što će proširiti asortiman naših usluga«, kaže Stantić Prčić.

S obzirom na to da se u školi nastava odvija i na hrvatskome jeziku, njihova učenička zadruga surađuje i sa školama iz Hrvatske. Ravnateljica posebno ističe suradnju sa školama iz Hrvatske koje nose isto ime *Matija Gubec*, na temelju koje ostvaruju dodatna sredstva iz Hrvatske.

Značajna im je i suradnja s drugim učeničkim zadrugama.

»Zovu nas svake godine na smotru učeničkih zadruga Hrvatske, jer smo jedina zadruga koja izrađuje predmete od slame pa smo im posebno zanimljivi. Ove godine smo putovali na susret zadrugara u Poreč, a prošle u Vinkovce. Išli smo preko zadruga i na riječki karneval. Kada putujemo u Hrvatsku, ne vodimo samo učenike iz hrvatskih odjela nego i sve ostale koji su aktivni u zadrugi i tako promoviramo i nastavu na hrvatskome«, priča Stantić Prčić.

J. D. B.

Pjesnička večer Zvonimira Nemeta u Indiji

Stihovi koji vode u rodni Srijem

S pisatelj **Zvonimir Nemet** (Indija, 1952.) priredio je 6. studenoga, u suradnji sa Zavičajnim društvom **Đorđe Vojinović** iz Indije svoju prvu pjesničku večer u svom rodnom gradu. Pred, za naše prilike, vrlo velikim brojem ljubitelja pisane i izgovorene riječi (više od

u čemu je neposredni nasljednik mnogih znamenitih indijskih pjesnika. On je daleko od modernog pjesničkog stvaralaštva – on je nastavljatelj autentičnog narodnog izraza i zato ne čudi da se njegove pjesme pjevaju, da su žive i dostupne, tim više što u njima provijava ljubav prema zemlji, zavičaju, domovini, prema svojem narodu«, kazao je u svojem osvrtu na Nemetove indijske dane njegov školski prijatelj i književnik **Sima Potkonjak**.

U istome je duhu, nakon brojnih pjesničkih »intervencija« samoga Nemeta, govorio, kazivajući njegove stihove, i **Aleksandar Mijalković**, književnik i urednik književnoga zbornika *Garavi sokak*, gdje je Nemetova poezija također zastupljena.

»Nemet ima svoje unutarnje pre-djele koji imaju svoju vanjsku manifestaciju, u Dunavu, Srijemu, ravnici, Vojvodini, to je poezija koja je istovremeno vesela kao neki vriskajući napjevi u kolu, ali i često elegična i duboko emotivna«, kazao je Mijalković.

Kad muškarac piše u ženskom rodu

Osim srijemačkoga opusa, Nemet je čak pet svojih zbirki poezije pisao u ženskom rodu.

»Pokušavam se staviti u kožu žene koja želi, ili ne želi reći je li sretna ili nesretna, krije se«, bilo je njegovo objašnjenje ovakvog pjesničkog postupka. Neke od pjesama pročitale su mlade recitarice **Jovana Kuč** i **Iskra Krtnić**.

U svojem je stilu, a sve vrijeme praćen zvukom gitare u izvođenju **Nikole Jelića**, Nemet dijelio svoje knjige na koncu predstavljanja, uz obećanje da ovo neće biti njegov posljednji pjesnički posjet rodnome Srijemu.

Zvonimir Nemet rođen je u Indiji 1952. godine. Život ga je odnio u Hrtkovce, gdje se oženio, a netom prije proгона Hrvata iz Srijema sa svojom obitelji se nastanio u Rugvici, nadomak Dugog Sela i Zagreba. Prva mu je knjiga, zbirka pjesama bila *61...*, objavljena 2013., a za njom su uslijedile zbirke poezije *Gomolava*, *62...*, *63...*, *Sjaj tišine*, *Kockice*, *Crnice*, *Broj ljubavi*, *Prva šaka zraka*, *Minijature duše*, *Sin ravnice*. Ima i knjigu proze *Drhtaji* iz 2022. godine.

Predstavljanje je održano u okviru manifestacije *Poetski dani – Mita Čortan*.

M. T.

100, iz Indije, Novih Banovaca i okolice), Nemet je u Poslovno-obrazovnom centru u Indiji recitirao svoje stihove i predlagao za slušanje one svoje pjesme koje su dobile glazbenu podlogu i koje su najčešće izvođene od strane Tamburaškog orkestra Glazbene škole u Dugom Selu, pokraj kojeg Nemet sada živi.

Kasni pjesnički pubertet

Večer je obilježena predstavljanjem osobe koja je, kako je rekla voditeljica **Vesna Čortan**, »otišla iz naših krajeva, ali se rado vraća, kako sobom samim tako i putevima koji se zovu pjesma, sjećanja, ljubav, bol, patnja – ukratko život«. Predstavljajući njegov opus, Čortan je naglasila kako je Nemet doživio »kasni pubertet«, budući da je počeo pisati tek 2013. godine, no kako je njegov opus od tada impresivan.

»Zvonko Nemet bio je dečko koji obećava, fenomenalni sportist, čovjek koji se ni s kime nije nikad posvađao. U njegovoj se poeziji primjećuje autentični srijemski izraz,

Prekogranični projekt subotičke i osječke gimnazije

Razmjena iskustava o maturi

Projekt prekogranične suradnje »Kvalitetno školovanje na hrvatskom jeziku za kvalitetan život«, koji skupa provode Gimnazija **Svetozar Marković** iz Subotice i III. gimnazija u Osijeku, nastavljen je posjetom subotičkih gimnazijskih profesora predvođenih ravnateljem škole **Dušanom Pavlovićem** partnerskoj školi i kolegama u Osijeku.

Središnja tema bila je razmjena iskustava vezana za provedbu državne mature. Ravnatelj osječke gimnazije **Dražan Jakopović** i profesorica **Mirna Čalija Matijević** predstavili su pripremni i izvedbeni postupak provođenja

ispita državne mature u Republici Hrvatskoj. Iznijeli su svoja iskustva, a nakon toga uslijedila je kratka diskusija i odgovori na pitanja gostiju.

U sklopu programa Subotičani su imali i turističko razgledanje Osijeka pod vodstvom profesora **Vedrana Ristića**. Također, posjetili su i etno selo Karanac, Prezentacijsko-edukacijski centar **Tikveš** te Kopački rit.

Projekt se nastavlja opremanjem obiju gimnazija suvremenom IKT tehnologijom.

H. R. / Foto: Vedran Ristić

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članaka 16., 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA DAVANJE SUGLASNOSTI NA STUDIJU O PROCJENI UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Nositelj projekta »UNTERMOLO« DOO podnio je dana 6. 11. 2023. godine Zahtjev za davanje suglasnosti na studiju o procjeni utjecaja na okoliš projekta: Solarna elektrana »Bikovo 1« na k. p. 103/6 K. O. Bikovo (46.00744°, 19.68481°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-216/2023.

Javni uvid u predmetnu Studiju može se izvršiti u Gradskoj kući u Subotici, Trg slobode 1, u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 130, svakog radnog dana od 10 do 12 sati, od 13. 11. 2023. godine do 12. 12. 2023. godine, kao i elektronički na sajtu Grada Subotice (www.subotica.rs -> Životna sredina -> Oglasna tabla: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Studije/501-216-2023-draft.pdf).

Pozivamo zainteresiranu javnost da mišljenja u vezi s predmetnom studijom dostavi u pisanoj formi, elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs, odnosno poštom ili osobno u prostorije Službe, najkasnije do 12. 12. 2023. godine.

Javna prezentacija Studije i javna rasprava bit će održani 12. 12. 2023. godine, s početkom u 12 sati, u Gradskoj kući u Subotici (Trg slobode 1, I. kat, soba 130).

Naši gospodarstvenici (CLXVIII.)

Etno kuća Mali Bodrog

Iako se u njevoj obitelji nitko nije bavio turizmom, Jelisaвета Eržika Bešenji i kuća Mali Bodrog postali su zaštitni znak Monoštora * Kao specijalnu ponudu ističe mogućnost noćenja u Malom Bodrogu, i to u starinskim krevetima i namještajem starim više od sto godina

Vlasnica etno kuće *Mali Bodrog* Jelisaвета Eržika Bešenji (rođena Antalović), po struci pravni tehničar, danas je najvjerojatnije jedna od posljednjih čuvarica autentične arhitekture Gornjeg Podunavlja. Kuću, čija se starost procjenjuje na više od 150 godina, Jelisaветini roditelji **Katica** i **Josip** kupili su jer im je nedostajalo prostora za obradu zemljišta (kako Monoštorci kažu za bašča). Kuća je bila u drugoj ulici, ali su im bašče bile jedna do druge i to je presudilo da Antalovići od **Špoljicini** kupe kuću nabijaču pokrivenu trskom i sa zemljanim podom.

San oca Josipa da se kuća restaurira dosanjala je Jelisaвета, ili kako je svi u selu, pa i gosti, zovu Eržika. Njenu

ideju podržao je i **Devid Rider** iz Svjetskog fonda za zaštitu prirode.

»Devid je bio osoba koja je samo učvrstila moju želju da se bavim etno turizmom«, kaže Eržika.

Iako se u njenoj obitelji do tada nitko nije bavio turizmom, Eržika i kuća *Mali Bodrog* postali su zaštitni znak Monoštora. Na pitanje zar nije malo kasno za jednu osobu da se u četrdesetoj godini života bez neke posebne stručne osposobljenosti počne baviti turizmom, kaže da su ljubav prema naslijeđenoj staroj monoštorskoj kući i želja za njenim očuvanjem odredili njen životni i poslovni put.

Bez razvoja nema napretka

Iako početnica u poslovnim vodama, Eržika je vrlo brzo zaključila da sama kuća makar koliko bila atraktivna zbog svoje starosti i originalnosti nije dovoljna da bi se moglo poslovati na ekonomskim principima. Zato je odlučila posjetiteljima ponuditi i nešto više.

»Na kraju kuće napravila sam dvoranu s dvadesetak mjesta, s otvorenim kaminom, gdje gosti mogu uživati okruženi starim pokućstvom i predmetima. No, kako se posao razvija i ne trpi stajanje u mjestu ubrzo sam shvatila da je i ta dvorana nedostatna za zahtjeve suvremenog turizma, pa sam prije pet godina sredstvima dobivenim na natječaju Grada Sombira u dvorištu sazidala još jednu dvoranu koja može primiti do 70 gostiju. Nadam se da sam time zaokružila svoju turističku ponudu, jer je to kapacitet koji odgovara jednom autobusu gostiju«, kaže Eržika.

Naravno, ističe da sve ovo prati i odgovarajuća ponuda hrane i pića. Na pitanje na što daje naglasak, tj. što joj je linija vodilja u ovom dijelu posla, odgovara da je gost uvijek u pravu i da uvijek pokušava ispuniti njegove zahtjeve, ali da se ipak njena osnovna ponuda što se tiče hrane i pića oslanja na domaća jela: riblji paprikaš, paprikaš od divljači, nedjeljni ručak.... i domaće kolače, te domaća vina, sokove i rakiju. Naglašava značaj i utjecaj svoje *nađmame* (tatine majke) na njen život pa i sadašnje znanje te ističe značaj upoznavanja, kako onih starijih generacija turista tako i ovih mlađih s tradicionalnim načinom života, tradicionalnim vrijednostima za koje kaže da danas neupitno nestaju. Kao specijalnu ponudu ističe mogućnost noćenja u *Malom Bodrogu*, i to u starinskim krevetima i namještajem starim više od sto godina. Kaže da se u posebnom ambijentu sobe stare možda i dva vijeka posebno dobro spava.

Na pitanje o strukturi gostiju koji posjećuju njen objekt i koriste njene usluge kaže da je on vrlo raznolik, od dječjih ekskurzija pa do ekskurzija umirovljenika, od izdavanja sale za razna slavlja do organiziranja seminara, predavanja i sastanaka. S ponosom navodi zemlje iz bližeg okruženja, Europe pa do Amerike odakle joj dolaze turisti. Također kaže da se kod davanja ponude uvijek vodi time da ugoditi svakom gostu, a sve sukladno njegovoj financijskoj moći.

Sama svoj gazda

Odgovarajući na pitanje kroz koji organizacijski oblik funkcionira *Mali Bodrog* u poslovnim vodama, odgovara da je za sada poljoprivredno gospodarstvo. Kroz osmijeh kaže »Ja sam i direktor i radnik«. Pošto se ne može osloniti na pomoć supruga koji je umro i djecu koja su otišla u inozemstvo, prinuđena je sve poslove organizirati sama, naravno po potrebi uposliti i druge osobe (kuhar, posluša) kada je obim gostiju veći. Ne zaboravlja ni spomenuti i zahvaliti se Udruženju građana *Podunav* koje joj je bilo od samog osnutka pa do danas od velike pomoći. Slušajući Eržiku, dalo bi se zaključiti da *Mali Bodrog* sigurno i bez problema plovi u poslovnim vodama, ona kaže da baš i nije tako. Smatra da sadašnja posjećenost *Malom Bodrogu* nije dovoljna da bi mogla planirati razvojne programe te da bi država kroz razne načine trebala pomagati očuvanje ovakvih objekata koji su u stvari spomenici kulture i čuvari tradicionalnih vrijednosti. Zemljani podovi, zidovi, svodovi, pokrov od trske traže često održavanje, a stručnih ljudi koji to rade je sve manje. Kao drugo, svi ti radovi su iznimno skupi. Iz svega rečenog jasno je da *Mali Bodrog* i Eržika za sada uspijevaju, na što ona na kraju kaže da odustajanje nije njen izbor.

Željko Šeremešić

Šokačko veče 2023.

Subota 25.11.2023.

Dom kulture u Sonti, u 19h
Bogat folklorni program i finale
natječaja „Za lipu rič...”

Ulaznica-donacija

Vajštanski svinjokolj

VAJSKA – HKU Antun Sorgg organizira Vajštanski svinjokolj i Šokački rakijski četverboj koji će biti održani sutra (subota, 11. studenoga) u dvorištu Šokačke kuće u Vajskoj. Program počinje u 10 sati, a od 13 sati bit će predstavljanje projekta Revitalizacija Šokačke kuće – II faza.

Obnova predstave Salon mame Tereze

SUBOTICA – Književno-teatarski kružok HKC-a Bunjevačko kolo iz Subotice obnovio je predstavu *Salon mame Tereze* rađenu po tekstu **Petka Vojnića Purčara**. Predstava će biti igrana u nedjelju, 19. studenoga, u dvorani HKC-a, s početkom u 19.30 sati. Ulaz na predstavu će se naplaćivati 300 dinara.

»Pogled u *Salon mame Tereze* izaziva smijeh, potiče na razmišljanje, provocira – jer je takav i život: ne ovo što ćete vidjeti, nego ono što ćete doživjeti«, riječi su redateljice **Nevene Mlinko**. Scenografijom, koju potpisuje **Kristijan Milanković**, publici se daje pogleda kroz objekt, a multipliciranje je najočitije u najdubljem i najoštrijem ramu gdje multimedija samosvojno krši vremenske postulate prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Dramske likove će oživjeti: **Bernadica Ivanković**, **Zoltan Sič**, **Darko Baštovanović**, **Marijan Rukavina**, **Antonija Kujundžić**, **Adrijana Ivandekić**, **Marijana Prčić**, **Nenad Temunović**, **Katarina Ivković Ivandekić** i **Nevena Baštovanović**. Kostimografkinja je **Milijana Nimčević**, glazbeni odabir radila je **Nela Skenderović**. Multimedijalne dijelove montirao je **Nemanja Temunović**, fotografije je napravila **Nela Skenderović**, a obradila ih **Katarina Ivković Ivandekić**.

35 godina ansambla Hajo

SUBOTICA – Subotički ansambl *Hajo* će povodom 35. obljetnice postojanja održati koncert *Vrime piše priče* u

nedjelju, 26. studenoga, u sportskoj dvorani Tehničke škole **Ivan Sarić** u Subotici. Gosti koncerta bit će vokalna solistica **Antonija Dulić** i klapa *More*. Početak je u 20 sati, a ulaznice se mogu kupiti ili rezervirati pozivom na broj telefona +381/63/8087 839.

NIU Hrvatska riječ: Poziv za slanje rukopisa

Nakladničko vijeće NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice poziva književne autore i autorice iz Srbije koji stvaraju na standardnom hrvatskom jeziku ili na dijalektalnim govorima Hrvata da šalju svoje neobjavljene rukopise radi njihove moguće objave u idućoj, 2024. godini. Rukopise je potrebno poslati u elektroničkom obliku na e-mail: naklada@hrvatskarijec.rs. Rok za slanje rukopisa je do 31. prosinca 2023. godine.

O uvrstanju rukopisa u nakladnički plan za 2024. odlučivat će Nakladničko vijeće. Prispjeli rukopisi se ne vraćaju autorima.

DRIM fest u Subotici

Kulturni amaterizam bez granica

Publika je u dva dana imala prilike vidjeti šest predstava iz Srbije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine

Treći Međunarodni festival amaterskog dramskog stvaralaštva DRIM fest održan je 3. i 4. studenoga u organizaciji HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici. Publika je u dva dana imala prilike vidjeti šest predstava iz Srbije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Svaka od šest komedija ostavila je jak dojam na publiku koja je mogla vidjeti različita teatarska ostvarenja u izvedbi glumačkih društava koja postoje dulje ili kraće vrijeme. No, svima je zajednički entuzijazam, žar i strast kojima su na scenu donijeli komične situacije i priče, sve ono što čini čovjekov život. Preplet raznih scenskih stilova, mnoštvo i publike i glumaca tijekom dvije večeri, učinili su da *Bunjevačko kolo* postane mjesto dobrog raspoloženja. Osim onih koji su odigrali predstave, festival su pratili i ljudi s kazališne scene iz Beograda, Slavonskog Broda, Aleksinca i Novog Travnika.

Ove godine, stručno povjerenstvo DRIM festa činili su **Nenad Erečković**, urednik dramskog programa u Kulturnom centru Bačka Palanka i ravnateljica Dječjeg kazališta u Subotici **Marta Aroksalaši**, koja je otvarajući festival rekla da on vrlo ozbiljno utire svoj put na kulturoj mapi ne samo Subotice nego i regije. Festival je ove godine uveo novinu, nagradu publike, koja je najviše glasova dala predstavi *Krađa, svađa itd.* Hrvatske čitaonice iz

Hercegovca. Stručno povjerenstvo proglasilo je najboljeg glumca ili glumicu u svakoj predstavi.

Prosidba i Krađa

Festival je otvorio Dramski studio *Sanjari* iz Sombora izvedbom komedije **A. P. Čehova** *Prosidba*. *Sanjari* su za ovu jednočinku dobili nagradu za najbolju predstavu na festivalu u Slavonskom Brodu i niz nagrada za uloge na raznim festivalima na kojima su sudjelovali. Predstavu je režirala **Lea Jevtić**, a prema ocjeni žirija najbolji glumac u ovoj predstavi je **Dušan Esapović**.

Krađa, svađa itd., koja govori o bračnim odnosima, autora **Miroljuba Nedovića**, naziv je drugog komada kojim se predstavila Pučka scena Hrvatske čitaonice iz Hercegovca. Hrvatska čitaonica aktivna je od 1992., a Pučka scena u Hercegovcu postoji 80-ak godina. Redateljica predstave i voditeljica Pučke scene **Natalija Lacina** kaže da, iako je teško okupiti glumačku ekipu, postoji interes publike za amaterskim predstavama.

»Posljednjih 20-ak godina radimo po jednu predstavu godišnje koju premijerno izvedemo na Danima hrvatskog pučkog teatra. Teško je okupiti ekipu iako je naša postava stalna desetak godina. Danas mladi imaju drugačije

interese, drugačije zabave, a jedna predstava zahtijeva puno vremena», kaže Lacina.

Za najboljeg glumca u *Krađi, svađi itd.* proglašen je **Zoran Kramarić**.

»Želimo prenijeti dobre emocije«

Prvu večer DRIM festa zatvorio je Ansambl Kazališta Županja. Jedno je od najstarijih u Hrvatskoj, djeluje od 1893. godine, a nastupa s puno uspjeha u Hrvatskoj i zemljama regije. Davno započetu tradiciju ovo kazalište nastavlja stvaranjem autohtonih šokačkih predstava, koje piše mentor i ravnatelj **Branko Puhek**. Kazalište iz Županje izvelo je adaptirani komad **Marjana Kiša** *Tripot Bog pomaže*. »Komediju je teško danas napraviti, jer iziskuje sve ono što nam nije dostupno«, rekla je umjetnica voditeljica **Marija Vištica**.

»Želimo prenijeti dobre emocije iako smo bombardirani sa svih strana lošim vijestima, lošim emocijama. Cilj nam je širenje kazališne i općenito kulture, a posebno kazališnog amaterizma, jer se u amaterizmu prenosi stvarna

emocija, ne ona izvježbana, već ona koja se dogodi u trenutku«, rekla je Vištica.

Nagradu za najboljeg glumca predstave dobio je **Branislav Puhek**.

Drugu festivalsku večer otvorilo je Amatersko kazalište **Đorđe Damjanov Đekša** iz Jaše Tomića s predstavom *Pop Ćira i pop Spira* u režiji **Darka Grahovca**. Ovo amatersko kazalište ima bogatu i dugu tradiciju. Postoji 130 godina, a jedno je od rijetkih kazališta koje ima rotacijsku scenu i profesionalne uvjete.

»Mi smo samo nastavljajući jedne izuzetno bogate tradicije i trudimo se opravdati tu uspješnu tradiciju i rezultate koje su naši prethodnici ostavili. Dolazimo iz mjesta s manje od 2.000 stanovnika, naši glumci su obični ljudi sa svojim životima, ali ono što vole raditi je upravo gluma i taj entuzijizam nas čini ponosnim. S ovom izuzetno traženom predstavom već dva mjeseca svakog vikenda negdje gostujemo«, rekao nam je Darko Grahovac.

Za najbolju glumicu predstave proglašena je **Aleksandra Radivojev**.

I smijeh i suze

Hrvatsko kazalište Travnik predstavilo se komadom *Oblaci* po motivima **Elisa Bošnjaka**, a u režiji i dramaturgiji **Ante Bilića**. Tekst je napisan prije nepunih 20 godina, a 2006. dobio je orden Danice Hrvatske kao najmoderniji tekst u Hrvatskoj. Kazalište u Travniku ove godine slavi 30 godina postojanja, a tijekom tog vremena imali su 19 premijera i oko 500 izvedbi u Bosni, Hrvatskoj, Švicarskoj, Njemačkoj i Austriji. Nekolika puta su predstavljali Bosnu i Hercegovinu na festivalu u Trebinju, gdje se okupljaju najbolja kazališta s prostora nekadašnje Jugoslavije. Ova predstava koja je publici izmamila i smijeh i suze, navodi gledatelja da se prepozna u situacijama koje se nižu na sceni. Intendant Hrvatskog kazališta u Travniku Anto Bilić ponosno ističe da ovaj teatar odgaja mlade ljude, da broji 60 članova, ima malu, srednju i veliku scenu.

»Radi se vrlo ozbiljno, najjačiji smo amaterski teatar u BiH. Sve što može postići jedan mali teatar mi smo postigli, a posebno se dičimo izgradnjom zgrade Hrvatskog kazališta u Travniku«, kazao je Bilić. Nagradu su zaslužno podijelili glumci **Renata Ignjić** i **Matej Baškarad**.

DRIM fest zatvorilo je Gradsko pozorište iz Jagodine s komedijom *Sab(h)rana dela Viljema Šekspira*. Tekst za ovu predstavu su zajednički pisali **Viki Borgeson**, **Neša Long** i **Bule Singer**, glumci koji i glume u predstavi, a adaptaciju i režiju potpisuje upravnik kazališta u Kruševcu **Branislav Nedić**. Izvedena je preko 50 puta, na šest festivala proglašena je za najbolju predstavu, nekoliko puta je dobivala nagradu za najbolju režiju, najbolje glumce, glumice i kolektivnu igru. Kazalište iz Jagodine ima status poluprofessionalnog kazališta, a tijekom povijesti od 165 godina dva puta je profesionalizirano te opet vraćeno na amatersko. Nagrada za najboljeg glumca u predstavi pripala je Neši Longu.

»Uvijek radimo s profesionalnim redateljima, a surađujemo sa svim kazalištima iz Srbije i regije. Večeras smo ovu predstavu odigrali 54. put, publika je traži baš zato što je tako dinamična«, kaže **Petar Mitić**, upravnik kazališta iz Jagodine.

Nova prijateljstva

Idejni pokretač DRIM festa i voditelj Dramske sekcije HKC-a **Bunjevačko kolo** Marjan Kiš ocjenjuje ovaj treći festival kao izuzetno jak.

»Vrlo je izazovno organizirati ovakav festival sa šest predstava u dvije večeri. Tu se sklapaju i nova prijateljstva, kontakti, pozivi za gostovanja. Publika je raznovrsna, a to je ono što želim, jer misija kulture je spajati«, kaže Kiš.

Generalni pokrovitelj festivala bio je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, a manifestaciju su podržali i Grad Subotica, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Hrvatsko nacionalno vijeće i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

N. Skenderović

Fokus na pulske laureate

Smotra hrvatskog filma u Beogradu, koja se održava peti put, započela je u utorak, 7. studenoga, a do danas (petak, 10. studenoga) u Muzeju jugoslovenske kinoteke (Kosovska 11) ponudit će publici selekciju novih hrvatskih filmova s fokusom na laureate ovogodišnjeg festivala u Puli.

Selektorica programa je redateljica **Branka Bešević Gajić**. Smotru hrvatskog filma organizira Zajednica Hrvata Beograda **Tin Ujević**, a uz podršku Hrvatskog audiovizualnog centra, *Plavog filma* iz Zagreba, Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu, Jugoslovenske kinoteke i drugih institucija i suradnika.

Jačanje suradnje

Manifestaciju je otvorila opunomoćena ministrica Veleposlanstva RH u Beogradu **Davorka Velečki Čičak** ističući kako je na ovaj način moguće jačati profesionalnu umjetničku – filmsku suradnju Srbije i Hrvatske.

Ilirycvum

Pročitan je i govor umjetničkog direktora Smotre i predsjednika ZHB-a **Tin Ujević Stipe Ercegovića** u kome, među ostalim, kaže da je proteklih godina u Srbiji na međunarodnim filmskim festivalima i na redovitom kino repertoaru zapaženo prisustvo suvremenog hrvatskog filma. Po njegovim riječima, smotra hrvatskog filma u Srbiji pokrenuta je kako bi omogućila kontinuirano praćenje ostvarenja hrvatske kinematografije, kao kulturnu i profesionalnu suradnju pripadnika hrvatske manjine s matičnom kulturom, s kinematografijom Srbije i čitave regije.

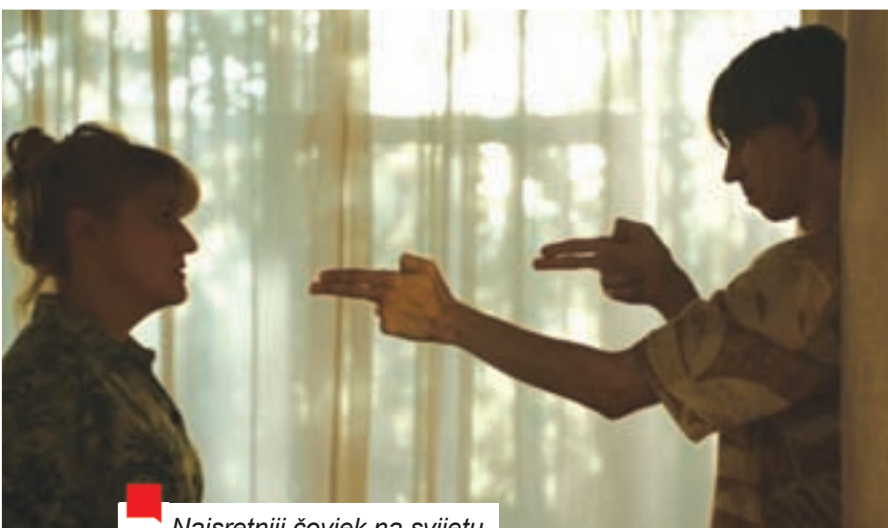
Igrani, dokumentarni, animirani

Smotra je otvorena igranim filmom *Najsretniji čovjek na svijetu* u režiji **Teone Strugar Mitevske** (*Zlatna arena* za najbolju mušku ulogu **Adnanu Omeroviću**). Prikazan je i nagrađivani srpsko-hrvatski triptih omnibus *Da li ste videli ovu ženu?* tandemom debitantata redatelja **Dušana Zorića** i **Matije Gluščevića**, laureat *Zlatne arene* za glavnu žensku ulogu (**Ksenija Marinković**) i kameru, te igrani dugometražni film *Odluka* Branke Bešević Gajić.

Dio programa bili su i kratki dokumentarni filmovi *Antun Gustav Matoš: Josipu Jurju I. kralju naših svih ideala* **Mihaela Kelbasa** i **Ivane Kelbas** i *Ja sam dakle Bunjevac porijeklom, Srijemac rodnom, a Zagrepčanin odgojem* **Mihaela Kelbasa**, te *Veće od traume* dugometražno-dokumentarni film **Vedrane Pribaćić**, prema scenariju **Mirte Puhlovski**. Prikazan je i animirani dugometražni film *Cvrčak i mravica* **Luke Rukavine** koji je osvojio *Zlatnu arenu* u Puli za najbolji scenarij.

Večeras (petak, 10. studenoga), posljednjeg dana manifestacije, na programu su još dva igrana dugometražna ostvarenja: *Ilirycvum* **Simona Bogojevića Naratha** (19 sati) i *Tragovi* **Dubravke Turić** (osvojio je *Zlatnu arenu* za montažu) koji počinje u 20,30 sati.

D. B. P.

Najsretniji čovjek na svijetu

Upravnik Muzeja Jugoslovenske kinoteke **Marjan Vujović** kazao je kako zahvaljujući ovoj smotri imamo uvid u suvremenu hrvatsku kinematografiju. Dodao je i da posljednjih godina skoro da nema filma koji nije koprodukcija Srbije i Hrvatske ili drugih zemalja u regiji. On je istaknuo kako se na taj način spaja zajednički kulturni prostor i da su uposleni mnogi filmski radnici te se nada da će se suradnja tog vida uspješno nastaviti ubuduće.

Brojni programi i investicije

Redovita godišnja skupština HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice održana je u utorak, 7. studenoga. Izvješće o radu i financijsko izvješće za 2022. i 2023. godinu podnio je predsjednik Centra **Lazar Cvijin**.

On je, među ostalim, naveo kako je poslovanje u 2022. bilo pozitivno, sudjelovanje na natjecajima je bilo uspješno i osigurana su sredstva za sve manifestacije i jedan dio honorara i investicija. Nabavljen je značajan dio opreme za *Veliko prelo* – 50 stolova sa stolnjacima i kolicima, 13 termoizolacijskih kutija za prijenos hrane, kupljeno je još reflektora, sedam pari čizama kao i fundus šokačke nošnje. Značajni udio donacija utrošen je za isplatu nošnje, putovanja i dio honorara. Iz programa Fondacije *Cro-fond* Centar je dobio laptop, platno i projektor.

Problem – status prostora

Od problema u radu, najveći je rješavanje statusa prostora i otklanjanje nedostataka po osnovu izvještaja Sektora za vanredne situacije MUP-a. Najvažniji nedostaci po izvještaju se ne mogu riješiti jer prostor nije u vlasništvu Centra. Riječ je o stavljanju u funkciju hidranta za koji je infrastruktura postavljena, ali spajanje na vodovodnu mrežu može uraditi vlasnik prostora, koga je teško definirati. Prostor je *defacto* vlasništvo Vlade Republike Srbije i vjerojatno Direkcije za imovinu, rekao je Lazar Cvijin i dodao kako je glede rješavanja ovog pitanja kontaktirao Hrvatsko nacionalno vijeće i ministra **Tomislava Žigmanova**.

Rad odjela

Cvijin je nadalje ukratko predstavio postignuća svih odjela u 2022. i 2023. godini. Folklorni odjel je 2022. imao do sada najaktivniju godinu s mnoštvom nastupa i turneja, među ostalim u Francusku i Italiju, sudjelovanjem na Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu, na *Dužijanci* u Novom Sadu i Subotici, godišnjim koncertima u četiri večeri.

Dramski odjel radi u tri pododjela. Dramska sekcija održala je premijeru i sedam predstava, producirala je *DRIM fest*. Književno-teatarski kružok održao je jednu premijeru i četiri predstave, a Dječji dramski odjel krenuo je s radom i održao više predstava. Likovni je odjel pored organiziranja redovite izložbe i kolonije *Bunarić* prošle godine organizirao i autorsku izložbu **Josipe Križano-**

vić. Odjel za istraživanje i izučavanje kulturne baštine završio je i prikazao film *Pod križom*, trenutno je bez voditelja i u statusu mirovanja, a Klub podržavatelja HKC-a se redovito sastaje.

Pozitivno poslovanje

Poslovanje u 2022. godini bilo je pozitivno. Prihod od oko 12 milijuna u 2022. i 13 milijuna dinara u 2023. pokrio je sve rashode. U 2022. bilo je preko 50 programa, od toga čak 11 višednevnih. Centar je prvi puta aplicirao na IPA projekt za oko 120 tisuća eura za dvije godine. Cvijin je pohvalio rad i međusobnu suradnju odjela i istaknuo da je od 50 programa 20 producirao folklorni, a čak 20 dramski odjel.

Cvijin smatra kako HKC zaslužuje bolje vrjednovanje na natjecajima: »Vrlo ćemo dobro promisliti s Upravnim odborom na koji način ćemo dalje raditi. Ovolikim brojem kvalitetnih programa i manifestacija željeli smo pokazati da dobro i uspješno radimo, ali nismo dobili odgovarajući odaziv od Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.«

Izvješće je podnio i predsjednik Izvšnog odbora **Miroslav Doko** istaknuvši kako su ciljevi na kojima je Centar radio bili kadrovsko jačanje i poboljšanje organizacije manifestacija.

Izvješća su podnijeli i svi voditelji odjela. **Miroslav Doko** iz Nadzornog odbora iznio je podatke financijskog izvještaja i ustvrdio da je poslovanje bilo uspješno i da je ostvaren višak prihoda nad rashodima. Na kraju Skupštine jednoglasno su usvojeni završni račun za 2022. godinu, kao i plan proračuna za 2023. godinu.

N. Skenderović

Subotička biskupija

U subotu biskupsko ređenje mons. Ferenca Fazekasa

Na hrvatskome jeziku prijenos će biti na prvom programu RTV-a, Laudato televiziji iz Hrvatske, Hrvatskom katoličkom radiju te Radio Mariji iz Srbije

Biskupsko ređenje mons. **Ferenca Fazekasa** za biskupa Subotičke biskupije bit će upriličeno u subotu, 11. studenoga u 11 sati u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske u Subotici.

Glavni zaređitelj ređenja bit će zagrebački nadbiskup i metropolit mons. **Dražen Kutleša** koji je i predsjednik Hrvatske biskupske konferencije. Uz njega, suzaređitelji će biti kalačko-kečkemetski nadbiskup i metropolit mons. **Bábel Balázs** te sisački biskup mons. **Vlado Košić**.

Kako je najavljeno na konferenciji za novinare u Tiskovnom uredu Subotičke biskupije, na kojoj su govorili referentica za medije biskupije **Hajnalka Illés**, vlč. **Dragan Muharem** i vlč. **Józsa Gáspár**, ređenje će se prenositi na nekoliko tv i radio postaja.

Na hrvatskome jeziku prijenos će biti na prvom programu RTV-a, Laudato televiziji iz Hrvatske, Hrvatskom katoličkom radiju te Radio Mariji iz Srbije.

Kako je Illés najavila, na ređenju se očekuje dolazak 30 biskupa iz Srbije i susjednih zemalja, 130 svećenika te veliki broj vjernika.

Najavljen je i dolazak predstavnika tradicionalnih crkava i vjerskih zajednica s teritorija Subotičke biskupije, visokih uzvanika iz Hrvatske, Mađarske, Slovačke i Njemačke – zemalja čiji su jezici u službenoj uporabi u biskupiji te predstavnika civilnih vlasti Srbije sa svih razina.

Središnji događaj, liturgijski čin ređenja pojasnili su svećenici vlč. Muharem i vlč. Gáspár istaknuvši da se od apostolskih vremena biskupska služba predaje polaganjem ruku drugoga biskupa.

»Sam obred ređenja započinje nakon naviještenoga evanđelja. Božji narod zaziva Duha Svetoga, a nakon toga jedan od svećenika moli glavnoga zaređitelja, u ovom slučaju mons. Kutlešu, da pristupi ređenju izabranoga kandidata. Kako nalaže predaja i crkveni zakon, glavni zaređitelj traži da se pročita bula imenovanja, koju šalje papa koji je izabrao biskupa i to je dokaz da je papa baš dotičnog kandidata izabrao u red biskupa. Nakon propovijedi koju govori glavni zaređitelj kandidatu se postavlja nekoliko pitanja o nakani čuvanja vjere i vršenja službe. Osobito dirljiv čin u obredu je kada se pjevaju litanije Svih svetih, a za to vrijeme je ređenik položen na tlo licem prema zemlji što simbolizira potpunu predaju Bogu. Nakon toga on ustaje

na koljenima, zaređitelji polažu ruke na novoga biskupa, a potom i svi prisutni biskupi. Tim činom se postaje biskup. Tada će naš svećenik Ferenc postati biskup Subotičke biskupije«, rekao je vlč. Muharem.

Nakon čina ređenja biskupu će se pomazati glava uljem, predati evanđelistar i oznake službe, što su prsten – simbol zaručnika i vjernosti, mitra – biskupska kapa i štap – simbol pastirske službe, pojasnio je vlč. Muharem.

Kako je istaknuo, važan čin je i kada glavni zaređitelj odvede novoga biskupa do katedre jer tek nakon što sjedne u nju, preuzima u posjed svoju biskupiju.

Pojasnio je vlč. Muharem i grb novog subotičkog biskupa.

Kako je rekao, štit je u obliku Grada Subotice i podijeljen je na tri polja. U plavom polju je kalež s hostijom kao simbol svete mise, u crvenom polju je sedmokraka zvijezda što simbolizira Blaženu Djevicu Mariju i sedam svetih sakramenata, a u središtu u zelenom polju je otvorena knjiga u kojoj u prijevodu s latinskog piše »Mir i dobro« što grb dovodi u vezu sa sv. Franjom, zaštitnikom biskupa Subotičke biskupije. Iznad štita je zlatni križ, koji prema riječima vlč. Muharema navodi na toranj subotičke katedrale i pet crvenih krugova koji označavaju pet Kristovih rana. Sve je zaokruženo šeširom što označava da je ovo grb jednoga biskupa.

U donjem dijelu grba je geslo novoizabranog biskupa »Spe gaudentes«, što u prijevodu znači: »U nadi budite radosni«, rekao je vlč. Muharem i pojasnio kako je to geslo preuzeto od zaštitnika subotičke biskupije sv. Pavla.

Subotička biskupija bila je bez biskupa više od godinu dana zbog iznenadne smrti biskupa mons. **Slavka Večerina** nakon čega je službu dijecezanskog upravitelja vršio novoizabrani biskup mons. Fazekas.

Prema posljednjem Popisu stanovništva, Subotička biskupija ima 175.000 vjernika raspoređenih u 89 župa o kojima brine 98 svećenika, od kojih su sedam redovnici.

J. D. B.

Pokrajinska vlada obnavlja župni ured u Srijemskim Karlovcima

Nakon što je u drugoj polovici 2021. godine obnovljena vanjšina zgrade Župnog ureda, koji s crkvom Presvetog Trojstva na središnjem trgu u Srijemskim Karlovcima čini cjelinu, uskoro bi trebala biti sanirana i unutrašnjost tog objekta, piše *Dnevnik.rs*.

Novac za radove – 20,8 milijuna dinara – osigurala je Pokrajinska vlada,

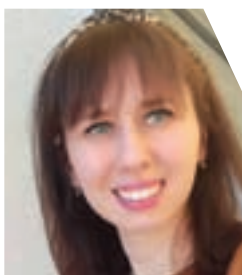
a obnova je povjerena Pokrajinskom zavodu za zaštitu spomenika kulture koji će izabrati izvođača i utvrditi početak i dinamiku radova.

Prema riječima župnika **Mateja Perića**, sadašnje stanje kuće posljedica je protoka vremena, razornog utjecaja vlage, kao i narušene statike pa su potrebni zahvati kojim će se to otkloniti i popraviti. Kako kaže, na kući gotovo pola stoljeća nije ništa posebno rađeno. Podsjeća on i da je kuća stara više od dvije stotine godina i kao spomenik kulture zaštićena.

Uređenje eksterijera župnog doma prije dvije godine također je financirala Pokrajinska vlada. Osim fasade, tada je saniran i krov.

J. D. B.

Foto: Dnevnik.rs

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Čovjek nikada nije volio temu smrti ili posljednjih vremena. Zna da će se to jednom dogoditi, ali ne zna što ga točno tada čeka. Zato govor o tim stvarima izaziva kod njega nelagodu i strah. Nevjernici se boje ništavila, a vjernici razmišljaju o svome susretu s Bogom, pa ih strah obuzima ako se smatraju nedovoljno pripravljenima. No, Bog ne želi strašiti čovjeka nego mu želi dobro. Zato nas Sveto pismo na mnogo mjesta upozorava na pripravnost za konačni susret s Gospodinom.

Vječnost

Početak ovoga mjeseca u kršćanskom svijetu obilježen je sjećanjima na svece i na pokojne. Tako se prva dva dana ovoga mjeseca molimo za naše pokojne i obilazimo njihove grobove. Upravo svi ti čini koji su vezani za te dane plod su kršćanske vjere u vječni život. Vjernik zna da čovjek ne završava u ništavilu, jer mu je Bog stvorio vječnu dušu. Zato Pavao piše Solunjanima: »Nećemo da budete u neznanju o onima koji su usnuli, da ne tugujete kao drugi koji nemaju nade. Doista, ako vjerujemo da je Isus umro i uskrsnuo, onda će Bog i one koji usnuše u Isusu, privesti zajedno s njime« (1Sol 4,13-14). Tugovanje je prirodno kod gubitka voljene osobe, ali kršćanin ne očajava, ne predaje se tuži jer prije svega zna da je prijelaz s ovoga svijeta odlazak k Ocu, a to istovremeno znači odlazak tamo gdje je bolje nego što ovdje ikada može biti. Onaj tko je usnuo u Kristu, to je onaj tko je ovdje živio s Kristom. Takvoga Bog ne može ostaviti bez nagrade u vječnosti. Tako, dakle, tko god je napustio ovaj svijet kao Kristov nasljedovatelj otišao je u zagrljaj Očev. Stoga ni naše tugovanje za njim ne može biti kao tugovanje nevjernika, za koje je odlazak s ovoga svijeta nestanak. Mi znamo da je to samo

Susret s Bogom

privremeni rastanak i da ćemo se svi kod Oca ponovno susresti. Kršćanska sigurnost je u onome što je Bog učinio u Kristovoj smrti i uskrsnuću. Kršćanski stav prema smrti nije tek neka filozofija nego je plod Božje intervencije koju je on poduzeo da ostvari čovjekovo spasenje. A kako je riječ o djelu samoga Boga tu nema mjesta sumnji. Zato kršćanin ne tuguje kao nevjernik niti se boji smrti poput njega. Sigurnost i utjehu pronalazi u Bogu.

Pripravnost

Čovjek ne zna kada će doći njegov konačni susret s Bogom niti zna kada će se dogoditi svršetak svijeta. Upravo zbog toga Isus u više navrata i različitim prispodobama upozorava na važnost pripravnosti. Tako priča prispodobu o mudrim i ludim djevicama (usp. Mt 25,1-13). One zajedno čekaju zaručnikov dolazak. No, pet mudrih je sa sobom uzelo ulja, a pet ludih nije. Zaručnik ne dolazi u očekivano vrijeme i one su zaspale. Kada se zaručnik konačno pojavio, nastala je strka, jer ludim djevicama fali ulja, ali mudre im ne daju od svoga jer ne bi bilo dovoljno ni jednima ni drugima. Razlika među ovim djevicama samo je u pripremljenosti. Sve su jednako trebale biti dio gozbe, sve su jednako čekale, ali mudre su se pripremile, a lude nisu. Tako je i s nama. Svi smo jednako pozvani biti dionicima veselja u Božjem kraljevstvu, no u pripravnosti treba dočekati taj trenutak. I mi koji danas čekamo svoj konačni susret s Kristom isti smo kao ove djevice. Neki su mudri, pa se pripremaju, a neki ili previše odgađaju ili ni ne misle da se treba pripremati. No, Bog uvijek s nama ima strpljenja i ostavlja nam vremena. Ipak, treba se odmah početi pripravljeti, da ne ostanemo iznenađeni, te da nam se ne dogodi, kao ovim ludim djevicama, da ostanemo izvan vječne radosti.

Republika Srbija
Autonomna pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
Gradonačelnik
Broj: II-464-275/2023
Dana: 3. 11. 2023.
24000 Subotica
Trg slobode 1

Na temelju članka 99. stavak 5. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, broj 72/2009, 81/2009-ispravak, 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – dr. zakon, 9/2020, 52/2021 i 62/2023) i članka 16. Odluke o pribavljanju, otuđenju i davanju u zakup građevinskog zemljišta i pretvaranju prava zakupa na građevinskom zemljištu u pravo vlasništva (*Sl. list Grada Subotice*, broj 14/2015 i 53/2016),

Gradonačelnik Grada Subotice donosi

ODLUKU

O RASPIŠIVANJU JAVNOG OGLASA ZA OTUĐENJE GRAĐEVINSKOG ZEMLJIŠTA (ZEMLJIŠTE) U JAVNOM VLASNIŠTVU GRADA SUBOTICE RADI IZGRADNJE U POSTUPKU JAVNOG NADMETANJA (DRAŽBA)

I. Predmet otuđenja

1. parc. br. 35719/38 u površini 06a 06 m², upisana u zemljišnoknjižni uložak br. 5213 K. O. Donji grad, u javnom vlasništvu Grada Subotice,
2. parc. br. 35719/39 u površini 04a 91 m², upisana u zemljišnoknjižni uložak br. 5213 K. O. Donji grad, u javnom vlasništvu Grada Subotice,
3. parc. br. 35719/40 u površini 05a 75 m², upisana u zemljišnoknjižni uložak br. 5213 K. O. Donji grad, u javnom vlasništvu Grada Subotice,
4. parc. br. 35716/9 u površini 03a 84 m², upisana u zemljišnoknjižni uložak br. 5213 K. O. Donji grad, u javnom vlasništvu Grada Subotice,
5. parc. br. 17338/2 u površini 06a 18 m², upisana u zemljišnoknjižni uložak br. 1383 K. O. Novi grad, u javnom vlasništvu Grada Subotice,
6. parc. br. 17384/2 u površini 08a 78 m², upisana u zemljišnoknjižni uložak br. 1383 K. O. Novi grad, u javnom vlasništvu Grada Subotice,
7. parc. br. 14777/8 u površini 84a 25 m², upisana u zemljišnoknjižni uložak br. 1383 K. O. Novi grad, u javnom vlasništvu Grada Subotice,
8. parc. br. 18976/14 u površini 03a 32 m², upisana u zemljišnoknjižni uložak br. 1383 K. O. Novi grad, u javnom vlasništvu Grada Subotice,
9. parc. br. 986/4 u površini 52a 16 m², upisana u zemljišnoknjižni uložak br. 626 K. O. Čantavir, u javnom vlasništvu Grada Subotice.

II. Komunalna opremljenost

1. parc. br. 35719/38 K. O. Donji grad, rasvjeta i kolnik.
2. parc. br. 35719/39 K. O. Donji grad, rasvjeta i kolnik.
3. parc. br. 35719/40 K. O. Donji grad, rasvjeta i kolnik.
4. parc. br. 35716/9 K. O. Donji grad, javni vodovod, javna kanalizacija, asfaltirana pristupna cesta i javna rasvjeta.
5. parc. br. 17338/2 K. O. Novi grad, javna rasvjeta i ulični vodovod.
6. parc. br. 17384/2 K. O. Novi grad, javna rasvjeta i ulični vodovod.
7. parc. br. 14777/8 K. O. Novi grad, javna rasvjeta, ulični vodovod i kolnik.
8. parc. br. 18976/14 K. O. Novi grad, javni vodovod, javna kanalizacija, asfaltirana pristupna cesta i javna rasvjeta.
9. parc. br. 986/4 K. O. Čantavir, javna rasvjeta i javni vodovod.

III. Urbanistički uvjeti

Sukladno Planu generalne regulacije III. za dio zone »Aleksandrovo« u Subotici (*Službeni list Grada Subotice*, broj 52/2012) kat. Parc. br. **35719/38, 35719/39, 35719/40 i 35716/9 K. O. Donji grad** namijenjene su izgradnji objekata obiteljskog stanovanja srednje gustoće.

U ovoj zoni je dozvoljena izgradnja sljedećih objekata: obiteljski stambeni objekt, obiteljski stambeno- poslovni objekt ili poslovno-stambeni objekt i poslovni objekt (može se graditi kao jedinstveni objekt na parceli ili kao zasebni objekt na parceli s obiteljskim stambenim objektom), drugi objekti na parceli (pomoćni).

Za ovu zonu su utvrđeni sljedeći urbanistički parametri:

- Max. indeks zauzetosti parcele je 40% ,
  - Max. katnost glavnog objekta je od P do P+1+ Pk.
- Parkirna mjesta za ove parcele predviđena su u okviru iste.

Uvidom u Plan generalne regulacije V. za sjeverni dio zone »Palić« i dio zone »Radanovac« u Subotici (*Službeni list Grada Subotice*, broj 15/2013), utvrđeno je da se kat. parc. br. **17338/2 i 17384/2 K. O. Novi grad** nalaze u zoni obiteljskog stanovanja srednje gustoće.

U okviru zone OBITELJSKOG STANOVANJA SREDNJE GUSTOĆE ovisno o veličini parcele, dozvoljena je gradnja sljedećih objekata:

- obiteljski stambeni objekt
- obiteljski stambeno-poslovni ili poslovno-stambeni objekt
- poslovni objekt (može se graditi kao jedinstveni objekt na parceli ili kao zasebni objekt na parceli s obiteljskim stambenim objektom)
- drugi objekti na parceli (pomoćni)

Za ovu zonu utvrđeni su sljedeći urbanistički parametri:

- Max. indeks zauzetosti parcele je 40%,
- Max. katnost glavnog objekta je P+1+Pk.

Parkirna mjesta za ove parcele predviđena su u okviru iste.

Prema Planu generalne regulacije VII. za zone »Kertvaroš« i »Novi grad« i dijelove zona »Mali Radanovac«, »Radanovac« i »Palić« u Subotici (*Službeni list Grada Subotice*, broj 11/2014 i 12/2014), kat. parc. br. **14777/8 K. O. Novi grad** nalazi se u dijelu bloka 200, zoni namijenjenoj proizvodnji i gospodarstvu.

U okviru zone PROIZVODNE DJELATNOSTI, ovisno o veličini parcele, dozvoljena je gradnja sljedećih objekata: PROIZVODNI objekt, PROIZVODNO-POSLOVNI objekt, PROIZVODNO-SKLADIŠNI objekt, POSLOVNO-SKLADIŠNI objekt, POSLOVNO-PROIZVODNO-SKLADIŠNI objekt, POSLOVNI objekt, DRUGI pomoćni objekti na parceli (garaže, kotlovnice, bunari...).

Za ovu zonu utvrđeni su sljedeći urbanistički parametri:

- Max. indeks zauzetosti je 50%,
- Maksimalna dozvoljena katnost objekata je P+1 (prizemlje + kat), za proizvodne objekte i objekte malog gospodarstva, a maksimalna katnost poslovno administrativnih objekata je P+2+Pk (prizemlje + dva kata+ potkrovlje).

– Uobičajena katnost (ali ne i strogo definirana jer ovisi od tehnologije djelatnosti) proizvodnih, servisnih i skladišnih objekata je P (prizemlje) s čistom visinom od 4 do 6 m. Maksimalna katnost ovih objekata je P+1 (prizemlje + kat), a iznimno i više ovisno o tehnologije.

– Kolni prilaz parceli ima minimalnu širinu 5,0 m s minimalnim unutarnjim radijusom krivine od 8,0 m. Pješački prilaz je minimalne širine 1,5 m.

Parkirna mjesta za ovu parcelu predviđena su u okviru iste.

Za predmetni prostor propisana je obveza izrade urbanističkog projekta.

Sukladno Planu generalne regulacije VIII. za zone »Željezničko naselje« i »Makova sedmica« i dio zone »Mali Radanovac« (*Službeni list Grada Subotice*, broj 16/2023) kat. parc. br. **18976/14 K. O. Novi grad**, namijenjena je obiteljskom stanovanju srednje gustoće.

Za ovu zonu utvrđeni su sljedeći urbanistički parametri:

- Max. indeks zauzetosti parcele je 40%,
- Max. katnost glavnog objekta je od P do P+1+ Pk.

U ovoj zoni dozvoljena je izgradnja sljedećih objekata: obiteljski stambeni objekt, obiteljski stambeno- poslovni objekt, poslovni objekt i drugi objekti na parceli (pomoćni).

Parkirna mjesta za ovu parcelu predviđena su u okviru iste.

Uvidom u Plan detaljne regulacije za dio prostora naselja Čantavir između dionice Općinske ceste Subotica – Čantavir, zaštitnog pojasa vodotoka Čik i dionice državne ceste II.B reda br. 303 (*Službeni list Grada Subotice*, broj 31/2021), utvrđeno je da se k. p. br. 986/4 K. O. Čantavir, nalazi u bloku br.5. Predmetna parcela namijenjena je poslovno-komercijalnoj funkciji.

U okviru zone KOMERCIJALNO-POSLOVNOG karaktera, ovisno od veličine parcele, dozvoljena je gradnja sljedećih objekata:

– POSLOVNI objekti u koje su uključeni i objekti servisno-uslužnih djelatnosti (npr. stanice za opskrbu gorivom, praonice vozila...) osim bloka 6, kao i komercijalni objekti tipa robno-tržnih centara, veleprodajnih objekata

– MULTIFUNKCIONALNI objekt – komercijalni, poslovni i trgovački sadržaji

– POSLOVNO-PROIZVODNI objekt

– POSLOVNO-SKLADIŠNI objekt (robno transportne usluge, skladištenje i sl.)

– POSLOVNO-PROIZVODNO-SKLADIŠNI objekt

– DRUGI objekti na parceli, u sklopu planiranih poslovnih kompleksa mogu se graditi i drugi objekti koji su potrebni za obavljanje osnovne djelatnosti i to: administrativno upravne zgrade, otvorena i zatvorena skladišta, komunalni objekti, kao i objekti javne namjene, npr. sportsko-rekreativni objekti.

Dozvoljava se izgradnja turističko-ugostiteljskih objekata sa smještajnim kapacitetima, objekata s ugostiteljsko-zabavnim sadržajima te izgradnja objekata namijenjenih sportu i rekreaciji.

Također, dozvoljena je izgradnja komercijalnih objekata tipa robno-tržnih centara, veleprodajnih objekata, i sl., kao i administrativno-poslovnih objekata.

Max. indeks zauzetosti parcele je 50%. Postotak udjela zelenila je min 30%.

U slučaju izgradnje multifunkcionalnog objekta trgovačko poslovnog karaktera - tipa »Retail parka« utvrđuje se max. indeks zauzetosti 60% na površinu parcele. Postotak udjela zelenila u sklopu kompleksa multifunkcionalnih objekata je min 20%.

Maksimalno dozvoljena katnost objekata u zoni poslovno komercijalnih sadržaja je P+3 (prizemlje + tri kata).

U okviru zone na planiranom kompleksu mora se osigurati kolni i pješački prilaz. Kolni prilaz parceli ima minimalnu širinu 6,0 m s minimalnim unutarnjim radijusom krivine od 8,0 m. Pješački prilaz je minimalne širine 1,5 m.

Parkirni prostor za korisnike poslovnog objekta može se urediti u dijelu parcele prema ulici – ispred objekta, povlačenjem građevinske crte objekta u dubinu parcele u odnosu na regulacijsku crtu ulice u potrebnoj širini, ukoliko se time ne narušava način gradnje u uličnom potezu, bloku i stvoreni urbani red.

Broj parkirnih mjesta dimenzionirati na sljedeći način:

1. za poslovne prostore 1 parkirno-garažno mjesto na 70 m² korisnog prostora.
2. trgovina na veliko – jedno PM na 50 m² korisnog prostora.
3. Poslovno-proizvodni, poslovno-skladišni i magazinski objekt – jedno PM na 200 m² korisnog prostora.

Prije početka gradnje na parceli potrebno je ispuniti min. uvjete za priključenje na javnu prometnu površinu, vodovodnu, kanalizacijsku, elektroenergetsku i termoelektroenergetsku mrežu.

Propisana obaveza izrade urbanističkog projekta.

Rok za dostavu urednog zahtjeva za izdavanje građevinske dozvole:

Osoba koje stekne vlasništvo (u daljnjem tekstu: Stjecatelj) obavezuje se tijelu nadležnom za izdavanje građevinske dozvole, u roku od osam mjeseci od dana sklapanja ugovora o otuđenju zemljišta, podnijeti uredan zahtjev za izdavanje građevinske dozvole za izgradnju objekta čija je izgradnja predviđena važećim planskim aktom.

IV. Tržišna cijena zemljišta

Početna cijena (tržišna vrijednost) zemljišta koje se otuđuje je:

1. parc. br. 35719/38 K. O. Donji grad, u površini 06a 06 m², procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 2.201.644,00 dinara, iznos depozita: 660.493,20 dinara,
2. parc. br. 35719/39 K. O. Donji grad, u površini 04a 91 m², procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 1.783.840,00 dinara, iznos depozita: 535.152,00 dinara,
3. parc. br. 35719/40 K. O. Donji grad, u površini 05a 75 m², procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 2.089.019,00 dinara, iznos depozita: 626.705,70 dinara.
4. parc. br. 35716/9 K. O. Donji grad, u površini 03a 84 m², procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 1.395.101,00 dinara, iznos depozita: 418.530,30 dinara,
5. parc. br. 17338/2 K. O. Novi grad, u površini 06a 18 m², K. O. Novi grad, procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 529.279,92 dinara, iznos depozita: 158.784,00 dinara,
6. parc. br. 17384/2 K. O. Novi grad, u površini 08a 78 m², procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 751.954,32 dinara, iznos depozita: 225.586,30 dinara,
7. parc. br. 14777/8 K. O. Novi grad, u površini 84a 25 m², procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 22.732.080,00 dinara, iznos depozita: 6.819.624,00 dinara,
8. parc. br. 18976/14 K. O. Novi grad, u površini 03a 32 m², procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 972.727,00 dinara, iznos depozita: 291.818,10 dinara,
9. parc. br. 986/4 K. O. Čantavir, u površini 52a 16 m², procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 2.878.814,72 dinara, iznos depozita: 863.644,40 dinara.

Tržišnu vrijednost zemljišta utvrđuje ovlašteni sudski vještak.

Tržišna cijena zemljišta ne može biti niža od cijene utvrđene aktom nadležnog poreznog tijela.

Sudionici dražbe dužni su uplatiti polog (jamstveni iznos) koji predstavlja iznos u visini od 30% od početne cijene zemljišta, na položni račun Grada Subotice br. 840-1027804-55 s pozivom na broj 69-236, model 97.

Sudioniku na dražbi koji ne ostvari pravo na kupnju zemljišta, uplaćeni polog će se vratiti u roku od 10 (deset) radnih dana od dana provedenog postupka (visina iznosa koji se vraća jednaka je dinarskom iznosu uplaćenom na ime pologa), osim ako sudionik odustane od svoje ponude ili ne pristupi dražbi.

V. Postupak dražbe

Postupak dražbe provodi Povjerenstvo za građevinsko zemljište (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo).

Na dražbi mogu sudjelovati pravne i fizičke osobe koja dostave pismene prijave na adresu: Subotica, Trg slobode 1, putem Službe za opću upravu i zajedničke poslove Gradske uprave Subotica, u uslužnom centru, u prizemlju Gradske kuće, šalter broj 10, 11 i 12 ili poštom.

Prijave se dostavljaju u zatvorenoj omotnici s naznakom »Prijava na oglas za otuđenje građevinskog zemljišta u javnom vlasništvu Grada Subotice - NE OTVARATI«.

Prijave se dostavljaju Povjerenstvu za građevinsko zemljište putem Tajništva za imovinsko-pravne poslove, Službe za imovinsko-pravne poslove i građevinsko zemljište.

Na poledini se upisuje naziv i adresa podnositelja prijave, broj telefona i ime i prezime ovlaštene osobe za kontakt.

Oglas je otvoren od 10. studenog 2023. godine, zaključno s 11. prosinca 2023. godine, što predstavlja rok za dostavu pismenih prijava.

Prijava dostavljena putem pošte smatra se pravodobnom ukoliko se dostavi u navedenom roku, a u pisamnicu Gradske uprave bude zaprimljena najkasnije do 14. studenog 2023. godine.

Prijava pravne osobe sadrži: pun naziv i sjedište, matični broj, porezni identifikacijski broj i broj rješenja o registraciji kod nadležnog tijela.

Prijava se ovjerava potpisom i pečatom ovlaštene osobe.

Prijava fizičke osobe sadrži: ime i prezime, adresu, jedinstveni matični broj građana, a ako je osoba poduzetnik i podatke o upisu u registar nadležnog tijela (broj, datum i naziv tijela) i porezni identifikacijski broj.

Prijava treba sadržavati sve podatke o parceli za koje se ista dostavlja.

Uz prijavu se prilaže:

- izvornik ili ovjereni preslik akta o registraciji (Izvadak iz APR-a) za pravnu osobu
- preslik osobne iskaznice ili putovnice, za fizičke osobe,
- rješenje o upisu trgovine u Registar - za poduzetnike,
- dokaz o uplati pologa,
- izjava da prihvaća sve posebne uvjete iz oglasa.

Pravo sudjelovanja na dražbi imaju samo osobe koja podnesu pravodobnu i potpunu prijavu, odnosno osobe koja po zahtjevu Povjerenstva za građevinsko zemljište otklone nedostatke prijave.

Prijava se dostavlja za svaku parcelu posebno.

Zemljište se otuđuje sudioniku dražbe koji ponudi najveću cijenu za predmetno zemljište, a koja se naknadno ne može umanjivati.

Sudioniku na dražbi čija se ponuda prihvati, uplaćeni polog uračunat će se u kupoprodajnu cijenu i oduzeti od vrijednosti postignute na dražbi.

Dražbu otvara predsjednik ili ovlašteni član Povjerenstva i utvrđuje:

1. Broj pravodobnih i potpunih prijava
2. Broj nepravodobnih i nepotpunih prijava
3. Nazive, odnosno imena sudionika koji su stekli pravo sudjelovanja
4. Prisutne sudionike javnog nadmetanja, odnosno njihove zakonske zastupnike ili ovlaštene predstavnike i imaju li urednu punomoć-ovlast da sudjeluju na dražbi, za osobe koja zastupa punomoćnik, ovjerena punomoć od javnog bilježnika.

Dražba se provodi po sljedećem postupku:

1. Predsjednik ili ovlašteni član Povjerenstva objavljuje početni iznos koji je predmet dražbe i poziva sudionike da isti iznos prihvate
2. Ukoliko sudionik ne prihvati početni iznos, gubi pravo na povrat uplaćenog pologa
3. Predsjednik ili ovlašteni član Povjerenstva poziva sudionike da daju svoje ponude iznosa cijene, uvećane za najmanje 1% od početnog iznosa, odnosno od posljednje dane ponude
4. Sudionici se javljaju za davanje ponude podizanjem ruke
5. Predsjednik ili ovlašteni član Povjerenstva pokretom ruke dozvoljava sudioniku koji se najranije javio, da da svoju ponudu
6. Sudionik dražbe dužan je reći u ime kog ponuđača koji iznos nudi
7. Predsjednik ili ovlašteni član Povjerenstva pita tri puta daje li netko više od najvećeg prethodno ponuđenog iznosa i konstatira nakon trećeg poziva koji je najveći iznos ponuđen i ime ponuđača koji stječe pravo na stjecanje zemljišta.

Svaki sudionik dražbe tijekom rada Povjerenstva ima pravo davati primjedbe na rad Povjerenstva i na tijek postupka, što se unosi u zapisnik.

Po okončanom postupku dražbe gradonačelnik grada Subotice donijet će Rješenje o otuđenju zemljišta.

Rješenje se dostavlja svim sudionicima u postupku.

Stjecatelj je dužan najkasnije u roku od 30 dana od dana donošenja rješenja o otuđenju zemljišta, s Gradom Subotica sklopiti ugovor o otuđenju zemljišta.

Ukoliko Stjecatelj ne sklopi ugovor o otuđenju u navedenom roku, Rješenje o otuđenju zemljišta stavlja se izvan snage bez prava Stjecatelja na povrat uplaćenog pologa za sudjelovanje na dražbi.

Stjecatelj zemljišta cijenu zemljišta postignutu na dražbi plaća jednokratno u roku od 15 dana od dana sklapanja ugovora o otuđenju.

Stjecatelj zemljišta preuzima zemljište u viđenom stanju.

Sudionik dražbe koji smatra da je zemljište otuđeno suprotno odredbama zakona, te da mu je na taj način povrijeđeno pravo može nadležnom sudu ponijeti tužbu za poništenje ugovora u roku od osam dana od dana saznanja za sklapanje ugovora, a najkasnije 30 dana od dana sklapanja ugovora.

Postupak dražbe u svemu ostalom provesti će se prema odredbama Odluke o pribavljanju, otuđenju i davanju u zakup građevinskog zemljišta i pretvaranja prava zakupa na građevinskom zemljištu u pravo vlasništva (*Sl. list Grada Subotice*, broj 14/2015 i 53/2016).

Dražba će biti održana 22. prosinca 2023. godine s početkom u 12 sati u Plavoj dvorani Gradske kuće, Subotica, Trg slobode br. 1.

Kompletan tekst Oglasa bit će objavljen u *Službenom listu Grada Subotice*, na oglasnoj ploči Gradske uprave Subotica, Trg slobode br. 1, u razdoblju od 10. studenog 2023. godine do 11. prosinca 2023. godine, na internetskoj stranici Grada Subotice, www.subotica.rs, u rubrici »Natječaj i oglasi« i u lokalnim listovima: *Subotičke novine*, *Magyar Szó* i *Hrvatska riječ*.

Sve informacije u svezi oglasa mogu se dobiti u Službi za imovinsko-pravne poslove i građevinsko zemljište, II. kat, ured broj 238/3 ili na telefon: 024/626-842 svakog radnog dana od 8 do 12 sati.

Gradonačelnik, Stevan Bakić v.r.

Licidersko srce u Novom Sadu

Ivan i Jakov Vukov te Pavle Jaramazović, svi iz Subotice, bili su sudionici XIII. Festivala dječje tamburaške pjesme *Licidersko srce* koji je održan 31. listopada u Muzičkoj školi *Isidor Bajić* u Novom Sadu. Iako festival ulazi u »lude godine«, sasvim je u redu i na njemu se samo možeš ludo provesti. Bar tako pričaju njegovi mali izvođači kojih je ove godine bilo 16 i koji su nastupili uz pratnju velikog tamburaškog orkestra Radio-televizije Vojvodine i zbora *Vocal kids* iz Pančeva.

Festival *Licidersko srce* ima za cilj promoviranje tamburaške glazbe i tradicije ovih prostora među djecom. U početku su nastupala djeca samo iz Novog Sada, a sada ih ima iz svih dijelova Vojvodine. Oni pjevaju ili nove pjesme, namjenski pisane za festival ili neku od poznatih tamburaških pjesama za djecu koje su komponirane u duhu

tamburaške, varoške pjesme. Naravno, njihov nastup budno prati stručni žiri koji na kraju festivala dodjeljuje nagrade.

Tako je Jakov Vukov otpjevao pjesmu *Da je život pisma lagana*, a Ivan Vukov pjesmu *U mom selu skroz na kraju*. Pavle Jaramazović nastupio je s novom pjesmom *Djetinjstvo se vratiti neće*.

»Ovo je moj već treći nastup na festivalu *Licidersko srce*«, rekao nam je Jakov Vukov i dodao: »Bilo mi je jako lijepo. Nažalost ovo je moj i posljednji nastup, jer je festival namijenjen djeci do 12 godina i zbog toga mi je žao. Bilo mi je lijepo pjevati uz tamburaški orkestar jer nemam uvijek ovakvu priliku. Osvojio sam drugo mjesto za interpretaciju i zbog toga sam jako sretan.«

Jakov također svira, i to violončelo. I njegov mlađi brat krenuo je njegovim stopama pa su skupa bili na festivalu.

»Već drugi put sam nastupio na festivalu *Licidersko srce*. Lani sam imao baš svoju pjesmu koju mi je napisao moj tata. Veoma mi se dopalo što je žiri svakome od nas pronašao nešto u čemu smo najbolji i tako nam dodijelio nagrade. Ja sam dobio treću nagradu za najtradicionalniji nastup. Sigurno ću i dogodine pjevati. Još ne znam koju pjesmu ali sigurno neću propustiti festival«, rekao nam je pun osmijeha Ivan Vukov.

Trofej je u Novom Sadu osvojio i Pavle Jaramazović. On kaže: »Ja sam nagrađen trećom nagradom publike i baš sam sretan. Ovo je moj prvi nastup na festivalu. Jedva čekam da ga ponovno pogledam, jer će, kažu, snimka biti prikazana do kraja godine na RTV-u.«

Sve u svemu, bilo je ovo lijepo i korisno iskustvo, a mi čekamo da ih što prije ponovno pogledamo i poslušamo kako lijepo pjevaju.

B. I.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterrenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa na više. Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA JE POTREBNA IZRADA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA OKOLIŠ

Dana 31. 10. 2023. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-201/2023, kojim se utvrđuje da je potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš projekta: MINI PILOT ISTRAŽNI CENTAR – Rekonstrukcija, nadogradnja, dogradnja i prenamjena postojećih objekata br. 12 i 14 u proizvodni objekt na k. p. br. 36916 K. O. Donji grad (46.06812°, 19.69132°), čiji je nositelj »ElevenEs« DOO Subotica, Petra Drapšina br. 1. Subotica.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internetskoj adresi:

https://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-201-2023.pdf.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 13. 11. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Pusti snovi

Pješčana destinacija

USomboru miriše na pečeno kestenje, Segedin je polako počeo postavljati novogodišnju rasvjetu, a ja sam neki dan pospremila ljetne papuče i izvadila kapute. Jučer sam izračunala koliko do praznika, a to znači do Nove godine. Zbunjuju li i vas ove temperature ili sam to samo ja? Vrijeme juri kao da se s nama natječe i u toj utrci pobjeđuje. I taman kad su se slegli dojmovi s ljetnih izleta, pakiramo se za Novu godinu i tako barem naizgled imamo dojam da baš i ne gubimo utрку.

Jedna nepovezana tema

Kako sada stvari stoje, neću nikamo putovati za advent. Osim ako me netko ne pozove u Zagreb. I dalje mi je neodsanjan. Ili ću možda iskoristiti popust koji imam kod Mađarskih željeznica i otići na jedan dan u Budimpeštu. Osim toga, a u skladu s financijskom krizom, ovaj praznik miriše na Sombor. Svoju želju da sama odem u Nazare i gledam najveći ples valova na svijetu, za rođendan, odgađam za iduću godinu. I sasvim nevezano, za ovojčednu temu biram Mongoliju.

Mongolija mi je postala zanimljiva kada sam o njezinoj pustinji Gobi čitala kod omiljene biciklistice **Sneže**. Već tada sam željela istražiti pustinjske krajolike i vidjeti te pješčane formacije.

Više od pustinje

Pustinja Gobi jedno je od najimpresivnijih prirodnih čuda na svijetu. Proteže se preko sjeverne Kine i južne Mongolije i jedna je od najvećih pustinja na svijetu. Ono što je posebno zanimljivo je da Gobi nije samo pješčana pustinja. Obuhvaća raznolike krajolike uključujući prostrane stepske travnjake, planine, pješčane dine, formacije stijena i slane ravnice. Jednako zanimljivi su i ekstremni vremenski uvjeti koji vladaju pustinjom. Dnevne temperature često prelaze 40 stupnjeva, dok noćne znaju pasti i ispod

nule. Naravno, zbog slabog svjetlosnog zagađenja noći u Gobiju pružaju spektakularan pogled na zvjezdano nebo.

Pustinja Gobi dom je brojnih nomadskih zajednica koje se bave stočarstvom, posebice uzgojem deva i ovaca. Posjetitelji mogu doživjeti nomadski način života i tradiciju.

Unatoč svojoj reputaciji pustinje, u Gobiju postoji nekoliko slatkovodnih jezera. Najpoznatije jezero je Khövsgöl Nuur, koje je poznato po svojoj čistoći i ljepoti.

Pustinja Gobi Gurvansaikhan, smještena u južnom dijelu Mongolije, jedan je od najpoznatijih i najzanimljivijih dijelova Gobija. Gobi Gurvansaikhan domaćin je nacionalnog parka Gobi Gurvansaikhan, koji se prostire na površini od oko 2.268 četvornih kilometara. Ovaj park osnovan je 1993. godine kako bi zaštitio jedinstvenu pustinjsku floru i faunu. Park obuhvaća spektakularne planinske lance i formacije stijena, uključujući Južni Altaj i Yolyn Am, poznat i kao »Uska klisura«, koji je popularno odredište za planinarenje i istraživanje.

Ovaj nacionalni park nudi stanište brojnim rijetkim i ugroženim vrstama, uključujući snježne leoparda, kozoroge, gazele i razne ptice grabljivice. Pustinja Gobi Gurvansaikhan također je domaćin različitim vrstama pustinjskih biljaka i kaktusa.

Divlje dvogrbe deve nastanjuju pustinju ovog područja i često ih se može vidjeti kako pasu po stepama.

Vrlo je očito da sam jako zavedena pustinjom Gobi i da nisam imala vremena pisati o planinskom lancu Altai, Nacionalnom parku Gorkhi-Terelj, prekrasnim planinama Khangai, koje se nalaze u središnjem dijelu Mongolije i nude prekrasne krajolike s livadama, šumama, rijekama i planinskim jezerima. Slatkovodno jezero Khovsgol nisam ni spomenula, kao ni »Pustinju plamenaca«, Bayanzag. Bayanzag je poznat po padinama crvenog pijeska i fosilima dinosaura. Ovo područje je od velike arheološke važnosti.

Ali bit će prilike.

Gorana Koporan

Zahuktava se 1. HNL

Tko je favorit?

Prošlotjedno prvenstveno kolo u Prvoj hrvatskoj nogometnoj ligi, sukladno i svim dosad odigranim, jednostavno nameće pitanje iz naslova: tko je, uopće, favorit u susretima momčadi elitnog nacionalnoga razreda?

Što znači biti favorit

Prema osnovnoj definiciji ove riječi i nogometnom kontekstu favorit bi bio netko tko ima najveće šanse za pobjedu. Konkretno govoreći u 1. HNL to su, po defaultu, u najvećem broju slučajeva članovi velike četvorke (*Dinamo*, *Hajduk*, *Rijeka* i *Osijek*). A da baš to tako i nije,

kako nema neranjive momčadi, niti izrazitog favorita za osvajanje šampionskog naslova. *Rijeka* i *Hajduk* dijele prvu poziciju s najviše osvojenih bodova (27), Riječani imaju najmanje poraza (2), a Splitsani najviše pobjeda (9). Najefikasniji napad imaju *Rijeka* i *Dinamo* (24 gola), dok je najbolja bila obrana (8 primljenih golova). Na koncu, zanimljivo je istaknuti kako je pred početak sezone glavni favorit za konačno osvajanje prvenstva – *Hajduk*, ovoga trenutka jedina momčad bez neodlučenog susreta (9 pobjeda – 4 poraza). Istina, ima još jako puno prvenstvenih susreta i potencijalnih bodova, ali ovo je aktualna statistika i pokušaj odgovora na pitanje iz naslova. Prema viđenom, u ovom trenutku (početak studenoga), izrazitog, stvarnoga favorita još uvijek nema. Samo onih stalnih, papirnatih...

Dva derbija

I kako to u nogometu biva, već sljedeće 15. kolo donosi nam dva velika derbija, izravne susrete članova velike četvorke. Na Rujevici *Rijeka* dočekuje *Dinamo*, dok na Opus Areni domaćin *Osijek* ugošćuje *Hajduk*. I tko

foto HINA/ Marko JURINEC

barem ove sezone, pokazuje i dokazuje i 14. kolo. Naime, od četiri favorizirane momčadi jedino je *Hajduk*, i to poprilično teško, uspio izboriti pobjedu. Minimalnu (1:0), na domaćem Poljudu protiv posljednjeplasiranog *Rudeša*. Aktualni branitelj naslova i jedina hrvatska momčad koja se natječe u Europi (Liga konferencije) – *Dinamo*, jedva je u posljednjim trenucima gostujućeg susreta protiv *Varaždina* uspio iščupati bod (1:1). Slično je prošla i prvoplasirana *Rijeka* na gostovanju kod *Lokomotive* (1:1), dok je *Osijek* uvjerljivo poražen kod *Gorice* (3:0). I što ćemo sada?

Sezona 2023./24.

Ako se po suncu dan poznaje, izgledno je kako će tekuća prvenstvena sezona 1. HNL biti najneizvjesnija ikada u svojoj povijesti. Već sada pogled na tablicu otkriva

foto HINA/Tomislav PAVLEK

Domaći teren

Uz *Rijeku*, jedino još *Gorica* nema poraz na domaćem terenu, dok je *Hajduk* najuspješniji gost s četiri pobjede.

je sada favorit? Rijeka je, u tandemu s *Hajdukom*, vodeća momčad lige, dok je *Dinamo* u potrazi za svojim starim vremenima. *Rijeka* ne zna za poraz u posljednjih osam susreta dok je *Dinamo* nanizao četiri poraza. Na drugoj strani zemlje, u srcu Slavonije probuđeni *Osi-jek* (neplanirani poraz kod *Gorice*) kidiše na također probuđenog *Hajduka* (pod vodstvom novoga trenera **Karoglana** – 3 pobjede). Žele li nastaviti svoj šampionski san splitski *bili* ne smiju poraženi put Splita, dok domaćin treba bodove u namjeri priključivanja vrhu tablice. Na koncu, ostaje startno pitanje. Tko je favorit?

D. P.

KOŠARKA

Kvalifikacije za EP

Ženska košarkaška reprezentacija Hrvatske ovoga tjedna igra dva kvalifikacijska susreta za plasman na sljedeće Europsko prvenstvo. Split je domaćin duelima protiv Španjolske (9. studenoga) i Nizozemske (12. studenoga). U kvalifikacijama sudjeluje 32 nacionalne vrste, a plasman na EP će izboriti najboljih 12, uz domaćine: Češku, Njemačku, Italiju i Grčku.

TENIS

Čorić 38., Gojo 73.

I na novoj ranking ljestvici dva su **Borne** jedini hrvatski tenisači među TOP100 na ATP rankingu. **Čorić** zauzima 38. mjesto, dok **Gojo** bilježi novi najbolji plasman u karijeri na poziciji broj 73.

POGLED S TRIBINA

Godine

Sedmi puta u svojoj profesionalnoj karijeri najbolji tenisač svih vremena **Novak Đoković** podigao je pokal namijenjen najboljem u Parizu na turniru iz Masters serije 1000. Ništa neobično kade je Nole u pitanju, ali je pomalo »neobična« godina rođenja u njegovoj krštenici (22.

Foto: EPAYOAN VALAT

svibnja 1987.). A protivnici od četvrtfinala: **Rune** (2003.), **Rublev** (1997.) i **Dimitrov** (1991.). Izuzev finalista Dimitrova, razlika u godinama je drastična, jer u tenisu je sva-ka godina puno, a kamoli 10 ili 16...

Pogled na vrh ATP ljestvice najboljih igrača parova donosi nam veličanstvenu drugu poziciju za **Ivana Dodiga** (2. siječnja 1985.), tenisača koji će drugog dana sljedeće Nove godine biti punih 39 godina. A svjetski vrh muškog dubla!

Što tek reći za kapetana Hrvatske i *Real Madrida* (kada je u prvoj postavi) **Luku Modrića** (9. rujna 1985.) koji i dalje »drži slovo« nogometašima kojima bi skoro mogao biti otac. Iako su ga, na početku sezone mnogi počeli otpisivati, Luka im je sve pokazao na travnjaku. Još samo da u ove dvije odlučujuće utakmice protiv Latvije i Arme-

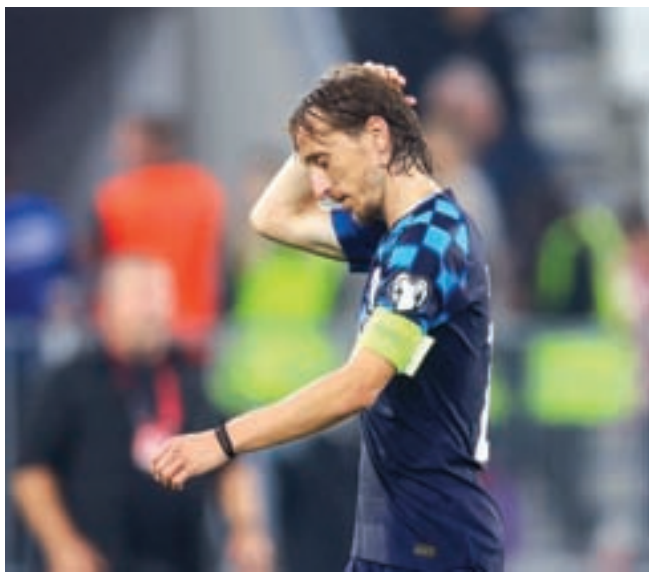

Foto: HINA/Damir SENČAR

nije zaigra kako smo navikli od njega i zbilja više nitko neće smjeti zucnuti nešto protiv najboljeg hrvatskog nogometaša svih vremena i jedinog osvajača Zlatne lopte.

Godine su samo brojke. U krštenicama, na papiru i statistici. Novak, Ivan i Luka ne obraćaju puno pažnje na datume svoga rođenja. Važnije su im dobre partije na terenu. Jer ...»boj ne bije svijetlo oružje, već boj bije srce u junaka«.

D. P.

Umotvorine

- * Što se tiče luksuza, preferiram tišinu.
- * Ljudi se pamte po kraju, ne po početku.
- * Što teže radim, sretniji postajem.

Vicevi, šale...

- Zdravo, prijatelju, što radiš?
- Ma evo čekam curu, rekla da će doći oko 7 sati.
- Pa prijatelju sad je 8...
- Pa čekat ću je do 9, ako ne dođe do 10, odoh ja u 11. Valjda imam svoje ja!

Ako vam netko kaže »Nemojte jesti slatko!«, stani i razmislite. Tko je bio na vašoj strani dok ste bili loše volje? Možda brokula i heljda?

Mudrolije

- * Svi mi smo samo učenici u zanatu u kojem nitko nije postao učitelj.
- * Smirenost je jača od emocija. Šutnja je glasnija od krika. Ravnodušnost je strašnija od rata.
- * Ako nisi u stanju činiti dobra djela, onda makar ne nanosi ljudima zlo.

Vremeplov – iz naše arhive Rušenje Narodnog kazališta Subotica, 2007.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Vištice u svatovima

Bio jedared jedan momčuljak, što se zvao Loša, a njemu nikud nakratko izmirili pamet. Povede njega mater jedared u svatove. Šta će s njim, nek je i on u časti, al je mater znala da je u njega dugačak burag, ako je pamet već kratka, pa mu zapovidi da se mani ila kad ga gurne nogom. U svatovima ko u svatovima, čast i mast, i siroma Loša se baš uputio i mlašće da mu zaušnice sve pucaju, kad mu mačka priđe priko noge. Prigrizo Loša zalogaj, pa više ni mrvice već samo očima guta. Svatovci ga nude, al se on ne da ni okreat kad zna šta mu je mater zapovidila. Loša bio iz daleka, pa će kod svatovske kuće spavat. Namiste njega i mater u jednu sobu, pa baš nuz komaru. Loša jedva čeka da svi zaspu, pa materi:

– Nane, ja sam gladan.

– Pa šta nisi napunio burag, kuga te ne spopala? Eto u zapečku su načve fanaka, pa se napuckaj u mraku, kad nisi tio u vrime.

Ode Loša pa pipa po mraku i napipa. Glad nema oči, a Loša baš ni pameti na odmet, pa on lipo smaže ono što je našo u zapečku.

– Nane, al ti fanki su niki rutavi i sve su me grebali u grlu – potuži se on materi kad je počistio sve iz zapečka.

– O, ljudi ljucki, da nisi poio mačiće iz zapečka? – uplaši se mater i skoči do zapečka. Bome mačića više nije bilo, a načve fanaka su stojale načete. Šta će sad s njim već mu kaže da legne, kako se niko ne bi sitio.

– Al, nane, kad sam tako žedan za ovim fankima ko da ću sav izgorit. Ja bi pio štogod – zanoveta Loša.

– Ne brnjavai toliko, – mater na njega – al kad bi već toliko pio, eto ti bure u komari. Skini zdilu sa zida, pa podmetni pod slavinu.

Posluša Loša pa napipa u mraku slavinu i niku zdilu sa zida i čeka vino. Čeka on i čeka kad će zdila bit puna, al u njoj nšita.

– Nane, ova zdila neće da se napuni – potuži se on jedared.

– Ti valjda nisi odvmio slavinu, – mater će i skoči s kreveta.

Skoči ona, al kad došla do bureta, a slavinu širom otvorena i pod njom lip protak.

– O, bole te ne morile, barem da si uzo sito, već protak ko da ćeš taranu praviti jel kokice pucat, nevoljo moja. Po zemlji bara od vina i šta će mater neg mu kaže da taj čas donese iz čoške džak piska, pa da pospu, da ne bi pretelji vidili što je namajstoriso. Skoči siroma Loša, pa sipaj iz džaka, al se pisak počeo lipit da ruke ne možeš izvući. Pogleda nana, a ono bili pisak: pravo pravcato brašno. Zakuvalo se tisto, pa se sve crveni od vina.

– O, nevoljo nikaka! – vikne ona, pa će ga opraštati od tista.

Latila se ona, latio se i Loša, i kad su se onda zameljali i počeli padati po komari, da sve grmi. Uzbunili se ukućani i svatovci, pa dotrčali, i kad su Lošu i mater spazili u mraku onako umeljane u tisto, a oni se uplašili i jedan vikne:

– Bižte čeljad, u komari su vištice i nečisti!

Drugo nije ni tribalo. Tu se jedva koji počeo triznit od trojanica što su u svatovima ispijali, pa kad su još čuli za vištice, ta sve se fundaraju jedan o drugog. Razbiglo se sve živo od kuće, a onda se lipo skupili i Loša i mater, pa ko ukradeni: put pod noge i nikom ni riči. Ukućani su jedva smili doći kući kad se već i razdanilo. Pripovidali su svakom kako su vištice i nečisti došli u svatove, pa još i Lošinoj materi kad su se s njom našli. Ona je, dabome, lipo ćutila o tom da je sve to Loša izmajstorovo već još i ona udarila u pripovitku kako je prva sa sinom pobigla.

Preteljima puna usta vištica, pa će:

– Pa da, vi ste bili oma do komare, dabome da su vas prve uzbunile. Al, prijo, ne samo da ste vi pobigli, a onda i mi, već je to bila taka straota da su se i mačići u zapečku tako ustravili da su pobigli i nikad se više nisu ni zavrtili. Vidite šta narade vištice!

Pričao Marko Vojnić Purčar
Hrvatske narodne pripovijetke, 1957.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Zaboravljanje i ubeđivanje

Vrime se polako kvari. Kiša jel pada jel sam škrapa. Ako ni to, onda duše. Kako vidim klupčici smo rekli zbogom pa se se-lijimo ope u stražnju sobu kod nas. Subota j' pa sam mislio da ću mal duže spavat, al mi majka javlja da dolazu baka Janja i druge. Ajd šta ću, kad se mora ni ni teško, što b' rekli. Čim je baka Janja javila majki da mi kaže da će bit divana znam šta j'. Baka Janja mi, vidim, odviše poštiva makar sam još dite. Pravo da kažem uvijek se mislim i zapitam od čega ćemo se ovaj put divanit, al uvijek se i iznenadim jel su ove moje druge kadre od svačeg se divanit i u svačeg se razumit. Posmišćali se svi i baka Janja počinje: »Čeljadi, par dana študiriam, znate onako ko što svi stari danaske radu, kako smo mi ostali ti koji jesmo. Ta Hrvati od pamtivika, al su nas probali a bome ko da i sade kadgod probu istrisat, da ne kažem ubedit, da smo kaki drugi. Ta danaske ispadne da bi mlogima pasalo da smo sve drugo, Šokci jel Bunjevci al sam da nismo Hrvati. I to ide onako potijano, okolo-naokolo, i ne misliš sam ti odjedan-put sine jel osvane. Ta ni mene spalo to na pamet sam tako već mi niki dan nosili kod doktora da mi prigleđe pa smo posli išli uzet likove i prolazili smo pored škole. Ta, čeljadi, škula se kadgode prija zvala po našem čeljadetu. Priznavali ga svi. Bome i danaske mu ne možu nać fallinke. Al, čeljadi, to mu ni pomoglo. Kako smo se ono davno oslobodili, oma škuli prominijili ime. Bože dragi šta ti misliš? Jel svaki put kad se oslobodimo triba minjat ime škuli, jel bilo da se štagod važno desi«. Ta već znam ko će prvi krenit. Strina Evča oma ima šta kazat, počinje: »Čeljadi, ta da ovo novo ime ne paše davno bi ga prominijili. Jest da j' bilo ime od našeg čeljadeta, i to takog kojeg svi priznaju al ovo j' vrime demokratije, sve što narodu paše mož prominjit, izglasat. Tako i ime od naše škole. E, sad što ni ko što j' prija bilo i ni od našeg čeljadeta već od čegagod drugog, na to ne triba gledat«. »Evča, zalud ti tvoje škole i godine što si natukla al ti si slipa na oće, gluva na uše a u glave ti promaja. Ta nas na svakojake načine gledu ubedit da nismo ti koji smo, da j' bolje bit sve drugo sam što jesi da ne budeš. Ta i ono poslidnji put ka' su nas popisivali nudili su nam svašta da budemo, sam da ne budemo ono što jesmo. Od velike demokra-tije izludili čeljad. Na početku naobećavali kako će bit sve kako Bog zapovida al zaboravilo se do prvog čoška, dok kažeš britva«. Baka Manda će: »Bome, bome, baš tako. Evo i sa' ćemo it ope bi-rat, glasat. Pa ni tinta se ni osušila od prošlog, evo ope' nanovo. I tu nema pravde. Kako sam čula ni tu se ne poštiva potpisano. I tu j' kogod zaboravio šta j' potpiso već su nas satirali u čošak pa još kad zatriba plašu čeljad s nama«, objašnjava baka Marica. Baka Tonka zasukiva rukave, mudrijaški će: »Ta nadesiće se tako da nas neće ni bit kad se kogod sići onog što j' kobjage zaboravio. Na kraju će kazat da nas sad i nema više pa nas i ne triba poštivat kako j' potpisano, kako Bog zapovida«. Bome, svi počeli tapšat, čak i strina Evča. Vidim, došo red na mene da štagod kažem a ja naštudio: »Čeljadi, sve stoji kako ste rekli sam moram kazat da j' uvijek do čeljadeta, do nas. Da mi ne zaboravimo koji smo i čiji smo, da se ne uplašimo jel ne daj Bože da nas ubedu za kocku šećera, onaj paket što dilju jel kake u korist što nudu«.

U NEKOLIKO SLIKA

DRIM fest

Pusedle

Kolač od samo tri sastojka, a toliko rasprostranjen i omiljen – riječ je naravno o *pusedlama*, koje se tope u ustima. Ova poslastica se obično pravi kada nam ostane bjelanaca pri pravljenju nekih kolača. Priprema je brza i laka, a sastojke uvijek imamo u kući.

Iako se sastoje samo od bjelanca, šećera i octa, *pusedle* i nije tako jednostavno napraviti kako izgleda. Tajne pravljenja ovih kolača otkrila nam je **Ana Šujić** iz Subotice.

Sastojci:

3 bjelanca
250 g šećera
1 jušna žlica octa

Priprema:

Bjelanca mikserom mutiti dok smjesa ne postane pjenasta. Postupno dodavati šećer i mutiti dok smjesa ne postane čvrsta, tj. bjelanci se umute, a šećer istopi. Dodati ocat i mutiti još nekoliko minuta. Ako se pri mućenju pojave grude, slobodno dodati nekoliko kapi vode kako bi nestale (nije problem i ako nekoliko grudica oстане jer će nestati prilikom pečenja).

Gotovu smjesu istisnuti vrećicom za šaranje torti u tepsiju na papir za pečenje. Mogu se praviti različiti-

tih veličina i s različitim šarama, u svakom slučaju će biti prelijepe. Spretnije kućanice mogu na vrh *pusedle* staviti i dio oraha, kao ukras. Peći ih, tj. sušiti, u ranije ugrijanoj pećnici sat vremena na 125 stupnjeva. Nakon sat vremena pećnicu isključiti i ostaviti *pusedle* unutra dok se rerna potpuno ne ohladi.

Ako su *pusedle* nakon pečenja bijele, lagane i šuplje znači da je kolač uspio.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na Internetno izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Krišćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCije:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili

- 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

GODIŠNJI KONCERT

IZVOĐAČKOG ANSAMBLA PREDIZVOĐAČKOG ANSAMBLA DJEČJIH SKUPINA

12. 11. 2023. 20 SATI 13. 11. 2023.

VELIKA DVORANA CENTRA

NKC "BUNJEVAČKO KOLO", PRERADOVIĆEVA 4, SUBOTICA

CIJENA ULAZNICA: 400 DIN

organizator

pokrovitelji:

